

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

Дерев'яний лист як символі знак в історії мистецтва у світлі різних стилів і жанрів. Творча діяльність на цю тему в початкових класах з урахуванням вікових особливостей дітей

Варро Даріна Іванівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: Початкова освіта

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Кулін Агнеш Золтанівна

(старший викладач)

Завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти:

Біда Олена Анатоліївна

(доктор педагогічних наук, професор)

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти**

Кваліфікаційна робота

**Дерев'яний лист як символі знак в історії мистецтва у світлі різних
стилів і жанрів. Творча діяльність на цю тему в початкових класах з
урахуванням вікових особливостей дітей**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Варро Даріна Іванівна

освітня програма: Початкова освіта

спеціальність 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Кулін Агнеш Золтанівна**

(старший викладач)

Рецензент: **Тягур В. М.**

(кандидат педагогічних наук)

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék

**A FALEVÉL MINT SZIMBÓLUM, JELKÉP A
MŰVÉSZETTÖRTÉNETBEN A KÜLÖNBÖZŐ KORSTÍLUSOK ÉS
MŰFAJOK FÉNYÉBEN. VIZUÁLIS NEVELÉSI ALKOTÓ
TEVÉKENYSÉGEK TERVEZÉSE AZ ELEMI OSZTÁLYBAN
KOROSZTÁLYOS IGÉNYEKET FIGYELEMBE VÉVE**

Szakdolgozat

Készítette: Varró Dorina

IV. évfolyamos tanító

szakos hallgató

Témavezető: Kulin Ágnes

(adjunktus)

Recenzens: Tyahur László

(a pedagógia tudományok kandidátusa)

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	6
I. A falevél, mint szimbólum és megjelenése a képzőművészetben a történelem során	7
I.1. A diszkrét falevél a kereszténységben	10
I.2. A tájképábrázolás és csendélet Levelek a sokaságban és a lombkorona ábrázolása	11
I.3. Falevél a grafikában.....	13
II. Népművészet és a falevelek.....	16
II.1. Falevél a Magyar népi kultúrában	16
III. Technikák falevéllal, modern művészek	20
IV. A falevélre épülő alkotói tevékenységek bemutatása és gyakorlati lehetőségek az elemi osztályos vizuális nevelésben.....	24
IV.1. Falevél témát feldolgozó gyakorlati lehetőségek az elemi osztályos vizuális nevelésben	27
IV.2. A falevél mint lenyomat alkalmazása a 2. osztályban	30
IV.3. A falevél, mint kollázs alkalmazása a 3. osztályban.....	33
IV.4. A falevél alkalmazása, mint makett a 4. osztályban	35
Összegzés	39
Резюме	40
Melléklet	41
Felhasznált irodalom	41
Képjegyzék.....	45
A gyakorlati rész mellékletei	49
Beleegyező nyilatkozat	68

Зміст

Вступ.....	6
I.Зображення та поява листя дерева в образотворчому мистецтві протягом історії 7	
I.1.Стриманий деревний лист у християнстві.....	10
I.2. Зображення пейзажу та натюрморту. Листя у великій кількості та зображення крони дерев.....	11
I.3. Листок у графіці.....	13
II. Народна творчість і листя дерев	16
II.1. Листя дерева в угорській народній культурі	16
III. Техніка з дерев'яним листям, сучасний художник.....	20
IV. Презентація творчих занять на основі листя та практичних можливостей візуальної освіти у початкових класах.....	24
IV.1. Практичні можливості роботи над темою листя дерев у візуальній освіті у початковій школі.....	27
IV.2. Використання листка як відбитка у 2 класі.....	30
IV.3. Використання листя як колажу у 3 класі.....	33
IV.4. Використання листка як моделі у 4 класі	35
Резюме	39
Резюме	40
Додатки.....	41
Довідкова література	41
Список картинок.....	45
Додатки практичної астини.....	49
Деклараційна згода.....	68

Bevezetés

A szakdolgozat témám az első percektől felkeltette érdeklődésemet. Elsőre nem is gondolnánk, mennyi művészeti ágazatra kiterjed a falevél ábrázolása. Minél jobban elmélyültem a témában, annál több ismeretre tettem szert.

Vajon mi mindent lehet készíteni falevélből? Hogyan lehet megvalósítani annak lerajzolását, lefestését? Milyen technikák, eszközök vannak ma, hogyan fejlődött az évek múlásával? Milyen szakterületekre, művészeti ágazatokra terjed ki a falevél, mint dekorációs eszköz felhasználása? Hogyan lehet megvalósítani az elemi osztályokban e dekorációkat, alkotásokat? Milyen előkészületek kellenek? Mennyire szeretik a tanulók a falevél felhasználásával kapcsolatos tevékenységeket?

Én előszeretettel rajzoltam, festettem, nyomdáztam falevelekkel, mert valamikor valaki átadta nekem, megismerkedtem a technikákkal, milyen levelek a megfelelőek, valaki megmutatta, megtanította. Fontosnak tartom ezért, hogy tovább adjam majd a jövő generációnak, a megszerzett ismereteimet, hogy alkalmazzam a faleveleket mint környezetbarát természetes elemet. Fő cél a falevélnak, a megismertetése a tanulókkal, a technikákban való elmélyülés, a falevelet, mint dekorációs eszközt bemutatni, annak megjelenését a művészeti alkotásokban.

Továbbá megtanítani technikákat, amellyel érdekesen, fejlesztve a kreativitást létrehozhatnak a gyerekek különféle alkotásokat. A falevelek ábrázolását és felhasználását megcélzó technikákat és azoknak az alkalmazását az elemi osztályokban feltárni.

Kíváncsiak vagyunk a tanulók tudására, vajon milyen ismeretek újak a számukra és melyek azok, amelyekkel már találkoztak a tanulmányaik során a művészet órákon? Érdekel, hogy mi a gyerekek reakciójuk az új művészeti technika bemutatásakor és már az alkotó tevékenységnél. Ki mennyire szereti a művészetet, az alkotás élményét? Vajon a tanulók élvezik-e a falevelekkel való munkát, érdekes-e számukra? Iskolánként a 2-3-4. osztályokban mennyire különböznek a tanulók tudás, készségek, képességek terén?

I. A falevél, mint szimbólum és megjelenése a képzőművészetben a történelem során

A falevél a szerelmi varázslás szimbóluma. Alakja és erezte fajonként jellegzetes. A litvánok, azért, hogy a szeretőjük elne hagyja őket, felírták Jézus, Mária, valamint a szerető nevét egy falevéltre és meggyújtották azt. Népdal:

"Kinek nincsen szeretője,
Menjen ki a zöld erdőbe,
Írja fel a falevéltre,
Neki nincsen szeretője." ¹

Kanada nemzeti szimbóluma a juharfalevél.

1. Kép. Kanada zászlaja

Zászlaja közepén egy stilizált, vörös juharlevél

található. Továbbá az állam címerében is ott van a szimbólum a vörös és az ezüst a Brit Birodalom színei, a juharfa levele pedig Kanada természeti kincsekben való gazdagságára utal.

A tojásdad alakú falevelek peremei lehetnek simák, fogazottak, rovátkások, karéjosok. A szemközti levelek párban nőnek a szár mindkét oldalán. Alternatív levelek azok, amelyek lépcsőzetesen nőnek, minden növényi csomópontból csak egy levél nő ki. Ilyen fajtájúak pl.: a tölgyfák, a platán, az eperfa, nyír-b és fűzfák. A forgó levelek egyetlen pontból sugároznak és körülveszik a szárat. Az egyszerű levelek egylevelűek pl.: a juharfa, platánfa, szilfák, és a tölgyfa levelei. Az összetett levelekről akkor van szó, ha az egyik levélnek a szárán több kis levelek nőnek pl. ilyen a kőrisfa, diófa, vadgesztenyefa. Az ovális vagy kör alakú leveleket teljes levelűeknek nevezik. Fűrészszélű vagy perem körüli fogszerű formájú leveleket fogazott leveleknek nevezzük, ilyen pl. a gesztenyefa, a szilfa, a mogoró, a berkenye és a kőrisfa. ²

A szobrászatban és az építészetben alapvető elem a falevél, a gótika és a reneszánsz művészetére jellemző. Az ókori oszlopoknál akár az egyiptomi, görög, római kultúrkörben járuk, az oszlopfőket a térség flórájára jellemző levelekkel díszítették:

¹ Balázs Amarilla, Szimbólumok használata a népművészetben- különös tekintettel a kerámiákra, 16. bekezdés

² Feelings and Flowers, A falevelek típusai képekkel az egyszerű azonosítás érdekében, 3.bekezdés

Az oszlop- és pillérfők motívumait a növényvilágból merítették az egyiptomiak. Oszloptípusok: papiruszfejezetes, pálmafejezetes, lótuszfejezetes.

Az oszlopoknak szimbolikus funkciója is volt, ugyanis a fatörzseket kívánták megjeleníteni, utánozni. Ezért gyakran szabadon álló oszlopokat is elhelyeztek.

A római oszlopfőkön stilizált növényi elemek, növényegyütteseket szemléltethetünk meg.

A babér a "rettenthetetlenséget és a bátorságot" jelképezi. A babérkoszorú, amelyet a középkorban a tudósok fejére helyeztek. Az ókori Görögország mítoszai ezt a szimbólumot Apollónhoz (a művészetek, a versenyek védőszentje) társítják. A legenda szerint egyszer Apollo beleszeretett Daphne nimfába és kitartóan üldözni kezdte. Amire ő menekülni próbált. Amikor Apolló majdhogynem elkapta, Daphne felemelte a kezét, valamint apjához, Peneus folyóistenhez fordult. Karsú fává változtatta. A szomorú Apollón koszorút szőtt magának, e fa leveleiből, emlékére a fát a szerencsétlen nimfa után nevezték el. A fordításban a Daphne babért jelent. Eddig Delos szigetén, ahol a legenda szerint a szépség istene született, babérkertek, ligetek nőnek. A dekoráció Apolló imázsának elengedhetetlen tényezőjévé vált.

A művészetén kívül, Apollo pártfogolta a sportot, ebből kifolyólag elkezdtek a babérkoszorút ajándékozni, a képzett zeneszerzőknek, énekeseknek, művészeknek. A szobor barokk stílusban kész, meglátszik abban, hogy mennyire részletes.³

A babért az orvostudományban, a főzésben is széles körben használt növényként tisztelték. Abban a korszakban, amikor a fűszerek aranyat érnek, a babérlevél valóban értékes ajándék volt, amelyet akár egy királynak is be lehetett mutatni.

2. Kép. Egyiptomi oszloptípus

3. Kép. Bernini Apollo és Daphne: Viszonzatlan szerelem, részlet a szoborról átváltozás pillanata

³ Minden napra Művészet, Gian Lorenzo Bernini: Apolló és Daphné

A falevél ábrázolása fellelhető a heraldikában is. A Rátot nemzetségbeli családoknál a címereken közös vonás például a hársfalevél. De nemcsak maga a falevél jelenik meg a címerek díszítésében, hanem maga a fa, a lombkorona is. A heraldikai fa törzse piros vagy arany, lombja és levelei pedig zöld, veres vagy arany. A fenyőfa fordított tölcsér alakú volt. A hársfa lombozatának kolomp alakúra formálták. A nyírfa lombját rostaszerűen fonással vonták be. A vadcserezsnyefának felfelé álló egyszerű leveleket rajzoltak az ágak

4. Kép. A Magyar Királyi Köztársaság sisakja
1872-1945, Zeidler Sándor magán
kénövűiteménve

csúcsára. Az ágak párhuzamosan mindkét oldalán voltak. Ábrázoltak még tölgyfát, almafát, amelyen a gyümölcs is megjelent, olajfát, ezeket mind lombbal ábrázolták.

A leveleket általában szárral felfelé ábrázoltak, kivéve ha hulló levelet szerettek volna megjeleníteni.⁴

⁴ Bácsai Oszkár, A heraldika kézikönyve

I.1. A diszkrét falevél a kereszténységben

Adám és Éva bűnbeeséstől ered a meztelenség eltakarása. A Szentírásban a fügefa levele az ember első öltözéke. A gyorsan hervadó és lehulló falevél az emberi gyengeség és mulandóság képe. A fakadó folyó mentén növegyümölcsfák és az élet fájának levele gyógyszer. A hármassosztású a Szentháromságra, a négyessosztású Isten királyi uralmára, a 4 világrészre, a keresztre, a 4 evangéliumra, valamint az egyházatyákra, a hetessosztású a Szentlélek ajándékaira utal.⁵

5. Kép. Ádám, Éva, és egy nőstény kígyó, a Notre Dame de Paris bejáratánál

A keresztények nem pártolták nem pártolják, a művészetekben megnyilvánuló meztelenséget sem. Abból kifolyólag, hogy akár szexuális vágyat ébreszthet a befogadóban. Így a keresztény kultúra ellene volt. A meztelen szobrokra csináltattak faleveleket, azzal eltakarva meztelen testrészt, a festményeket átfestették, ha nem fért bele a keresztény kultúrkörbe.

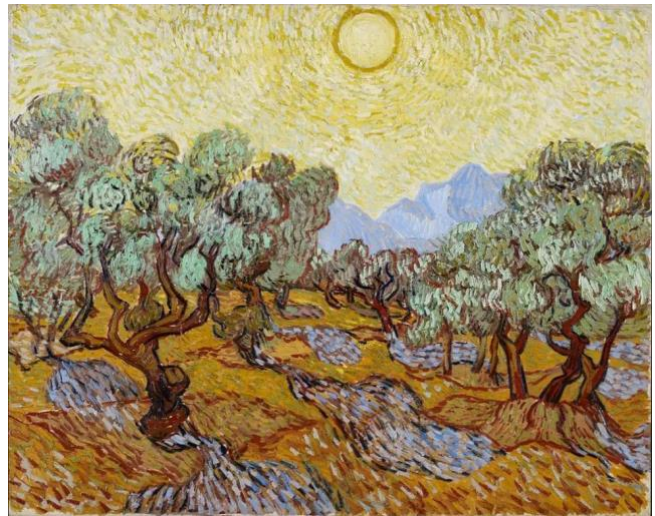
A korai kereszténység esztétikájában a babér a tisztaságot, az egészséget, továbbá a hosszú életet szimbolizálja. Az örökzöld levelek tökéletesen szimbolizálták az örök életet, amely Isten Fiának engesztelő áldozata után következik. Krisztust sok esetben babérkoszorúval ábrázolták, mint aki legyőzte a halált. Egy-két ókeresztény mártír babérkoszorút viselt.

⁵ Magyar Katolikus Lexikon, falevél,

I.2. A tájképábrázolás és csendélet Levelek a sokaságban és a lombkorona ábrázolása

Vizsgáljuk meg a faleveleket a festményeket és tájképeken nézzük meg milyen témáknál jelennek meg és milyen érzéseket közvetítenek.

Vincent van Gogh – „Olajfák” (1889) Van Gogh többször is megörökítette a fákat, köztük az olajfákat is. Az „Olajfák” című festménye a természettel való mély összekapcsolódásról tanúskodik, a vastag ecsetvonásokkal dinamikus megjelenített levelek és ágak a természet vibráló energiáját közvetítik. Van Gogh expresszív stílusa a színek és formák különleges kezelésében nyilvánul meg,

6.Kép. Vincent van Gogh, Olajfák 1889

ahol a fák szinte életre kelnek. A fa itt a természet és az ember közötti szoros kapcsolatot jelképezi. Az olajfák sárga égbolttal és nappal: Vincent Van Gogh festményének középpontjában az olajfák állnak. Az olajfák mintha két oldalról, sorban helyezkednének el. Van Gogh főként világos, pasztell színeket használt. A fák lombkoronája is, mint az egész festmény, vékony ecsetvonásokkal készült. A fák, ahogy közelebb vannak, annál nagyobbak tűnnek, míg a távolabbi fák kisebbek. Ha alaposabban megfigyeljük a fákat, Van Gogh az árnyékukat is ábrázolta. A lombkorona már

7. Kép. Claude Monet, Hid a japánkertben 1899

nem annyira részletes, csupán az alakja látható. Művészi technika: Vastag, energikus ecsetvonások olajfestékben, élénk színekkel.⁶

Claude Monet – „Híd a japánkertben” (1899)

Claude Monet impresszionista festőként híres volt a természet apró részleteit megörökítő alkotásairól. A „Híd a japánkertben” című festményén a kert fái és levelei finom árnyalatokban tűnnek fel, ahogy a napfény átszűrődik a levelek között. Monet a fény és árnyék játékát vizsgálja, összekapcsolva a fákat és a vizet a harmónia és nyugalom képével. Művészi technikája impresszionista stílusú olajfestmény, amely érzékenyen ábrázolja a fény és színek változásait.⁷

Georgia O’Keeffe levélfestményei sokszor az őszi lombozatra utal barna, földpiros és zöld árnyalatú palettát mutat be, a levelek gyakran megőrzik jellegzetes alakjukat. George, egy tölgyfalevelekből álló avart mutat be, amelynek formái elszigeteltek, részletei pedig felnagyítva vannak, látható a leveleken nyári zöld foltok, amelyek az őszi tüzes vörös színei és aranylós árnyalatai közt kitűnnek, O’Keeffe kedvenc évszaka volt az őszi, az Adirondacks-szigeteken. Huszonkilenc levélképet készített 1922 és 1931 között, mindegyiket a Lake George-nál gyűjtött levelei alapján.⁸

8. Kép. Lake George, Autumn Leaves 1924

Szinyei vakmerően elmélyült a plein air művészetben. Kifejezte a színekkel, az alakokkal, mindent meg akart őrizni, abból, amit látott: fontos volt neki az impresszió egysége. A színes foltok visszaadta, e foltok erős fénye, a kiegészítő színekkel való ellentétbe állította, melyek az árnyékokat adta vissza. A ragyogás, a fény, harmóniát teremt a tónus, a ragyogó fény, a napsütés a tájakon beragyog mindent. A tér mélysége nő, a különféle színes tónusoknak köszönhetően. Ezt, a levegő különböző színértékeit, a színeket váltó árnyalatokat figyelte

9. Kép. Szinyei-Merse Pál, Majális 1873.

⁷ Ectopolis Magazin, Claude Monet, az impresszionizmus névadója

⁸ Autumn Leaves, Lake George

meg, fokozva a színek tűzét, kikeresve a megfelelő kiegészítő színeket, melyek érvényesülnek az árnyékokban is. A művész a kép minden részletét úgy rendezte el, hogy a néző a lényegét minél világosabban felismerhesse. E tudatos kompozíciós elrendezettség emeli művészi képpé, műalkotássá. A műalkotásban a művész úgy rendezi el a természetben látott jelenségeket, hogy a festmény minden részlete a mondanivaló minél világosabb kifejezését szolgálja.⁹

Rousseau tájképeket és portrékra festett, mindennapi jeleneteket, katonai felvonulásokat és csatákat. Magazinokból és képeslapokból ábrákat másolt. 1905 óta Rousseau-t lenyűgözte az a gondolat, hogy egzotikus tájakkal készített festményeket készít, vadászati jeleneteket és vadon élő állatok küzdelmeit a dzsungelben. A művész soha nem járt egzotikus országokban, de a természetéből adódóan jó volt a színe és gazdag képzelőerő, így sikerült meggyőző képeket készíteni. A terv alkotásai között szerepel a “Jaguár támadása a ló” című festmény. A festmény központi alakja egy fehér ló, amely közvetlenül szembenéz a befogadóval, ha frontálisan megtekintjük a műalkotást. De ha megfigyeljük észre vehetjük az őt fogvatartó jaguárt. Környezetük telis-tele van növényzettel. Láthatók különféle fák, virágok, pálmák és fűvek. A festményen a zöld szín különböző árnyalatai dominálnak. Jól érzékelteti a festő a fény-árnyék hatást.¹⁰

10. Kép. Henri Rousseau: Jaguár támadás egy ló ellen

I.3. Falevél a grafikában

Csete Balázs: A damosi templom A kerített zsindelytetős négyfiatornyos toronnyal ellátott damosi református templom látképe.

⁹ Szinyei Merse Anna, Szinyei Merse Pál élete és művészete

¹⁰ Natalia Azarenko, Jaguár támadás egy ló ellen

A grafika tollal készült. A kerítés mögött láthatóak fák. A fák nagyon részletesen vannak megrajzolva. Látszik, hogy nappal van, mert az árnyékokat is jól megjelenítette az alkotó. A lombokon a falevél, mintha pontokból állna össze.¹¹

A mocsárciprus című grafikán, olyan mintha egy mocsár, tó partján lennénk. Az alkotó főleg a zöld és barna árnyalatait használta fel. A sok zöld növényvel a nyár hangulatát érzékelhetjük. A fák levelei viszonylag részletesen egyenként levannak rajzolva. Megfigyelhetjük, hogy a faleveleken érzékeltette a fényt és az árnyékokat, ahol világosabb a levél ott, mintha áthatolnának a fénysugarak tovább a víztükörre.¹²

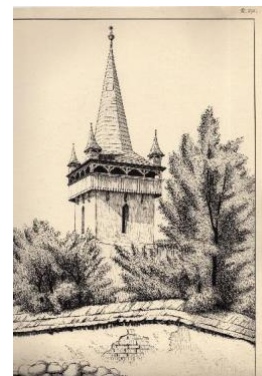
Őszi falevél: Haller György (Akvarell technika)

A képen egy falevél látható, amely érdekes színekben pompázik. A levél már elvan halva. Szélei, csúcsai elszáradtak barnák, összezsavarodtak, egyik része halvány sárga, a közepe pedig zöld.

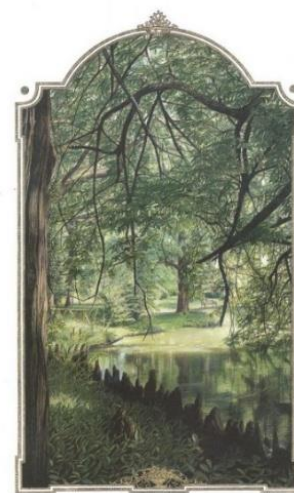
Szomorú érzést kelt, az elmúlást érzékelteti. A hervadó levél az emberi élet rövidségére és a túlvilági reményre emlékeztet. Az emberi életben is vannak olyan időszakok, amikor valaki őrzi korábbi energiáját, de már érzi a változás szeleit. Egy idős ember, aki még mindig aktív és bölcsességével gazdagítja a világot, vagy egy korszak végét élő személy, aki még reményt és egyszerre hordozza az élet, a változás, az elmúlás és a megújulás üzenetét.¹³ Jellemző volt rá, hogy a természetet valóságosan tudta ábrázolni. Sokat alkotott a szabadban.¹⁴

A botanika tudományban is megjelenik a növényábrázolás. A különféle növények leírásánál illusztrációként csatolják a növény rajzát. A növények között szerepelnek a fák is természetesen. A fák fajonkénti elkülönítése jelenik meg benne, a fák tulajdonságai, minden tudnivaló az adott növényről.

Emellett szerepel az adott növénynek fának a részletes rajza. A fa egy ágát ábrázolják, a

11. Kép. Csete Balázs:
A damosi templom

12. Kép. Kesselyák Rita: *Vácrátóti ciprusbabák 2008*

¹¹ Néprajzi Múzeum online gyűjtemények, Rajz és festménygyűjtemény, 26. old.

¹² Nemzeti Botanikus Kert, Mocsárciprus

¹³ Magyar Képzőművészeti Egyetem Könyvtár Levéltár és Művészeti Gyűjtemény, Őszi falevél

¹⁴ Helikon, Haller György, az elfeledett

leveleit és a termését. A grafikán egy német kiemelkedő botanikus, David Dietrich illusztrációja látható. A színes kézzel készített rajz egy eperfa ágat ábrázol. Levelei, termése nagyon szépen részletesen megvan rajzolva és kifestve.¹⁵

13. Kép. *Haller György: Őszi falevél*

14. Kép. *David Dietrich:
Morus*

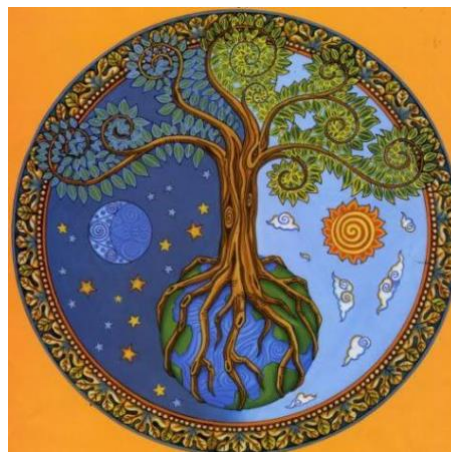
¹⁵ Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár, Herbáriumok, botanikai könyvek nyomában

II. Népművészet és a falevelek

II.1. Falevél a Magyar népi kultúrában

Székelyföldön a mai napig nagy hagyománya van a fa szeretetének és a fából készült használati tárgyak készítésének. Székelykapuk, kopjafák, bútorok, lámpák, gyertyatartók és még sok mindent faragnak.¹⁶

A fák a népmesékben és mondákban is megtalálhatók. Olvashatunk égiszű, csodálatos fákról. Egyik közülük a világfa, életfa. A világfa felső ágán található a nap, a hold, a nap anyja és a hold anyja. A világfát a nagyobb kultúrákban ismerik az emberek. A magyar és az indoeurópai népek mondái között vannak különbségek a két fa között. Égitestek találhatók a magyar fa csúcsán. A hun sziklarajzokon is megjelenik a napos és a holdas világfa.¹⁷

15. Kép. Életfa

A növényi ábrázolások közül az életfa a legegységesebb jelentésű. Jelképezi az életet, a halált, az örök fejlődést és növekedést, a folytonos megújulást.

A lombos, a Tetejettlen Fa rejti magában a legtöbb csodát, mesét, varázslatot, bűbájt. Színes, változatos világ ez, ahol álmok, mesélények, tündérek, sárkányok, révülők és istenek, magas rendű szellemek és az égbolt lényei élnek. A Lombos kilenc fő ágra bomlik, melyek sok kisebb gallyra és vesszőre, rügyre oszlanak szét. A kilenc ág kilenc bűbajos irányzat jelképe.¹⁸

Az élet fája megtalálható minden civilizációban a majáktól a keltákig, a buddhizmustól az északi mitológián át a kereszténységig. Közös bennük az az értelmezés, hogy az életfa összeköti a fizikai és a spirituális világot.

A családfa is az élet fájának az egyik értelmezése. Ahogy a fa gyökeret ereszt és elágazik, úgy egy család is gyökeret ereszt és elágazik, új életet teremtve.

¹⁶ Ambrus Attila, A fafaragás

¹⁷ Horváth Árpádné, Életfa vagy világfa mint jelkép

¹⁸ Egyszerű, érthető, változatos, Az életfa és az ősi magyar hitvilág

Az életfa motívum szimbolizálhatja a növekedést, az erőt és az egyediséget. Mivel a fák hosszú ideig életlépesek. Gyökerük mélyen a földben van.

A fa törékeny csemeteként indul. A világfa felfelé és lefelé egyaránt nő, azt szimbolizálva, hogy az ember hogyan erősödik, és hogyan gyarapítja tudását az élete során. Az Életfa az újjászületés szimbóluma, mivel a fák télen elveszítik leveleiket és halottnak tűnnek, de ez az új élet kezdetét és az újrakezdést jelképezi.

Az életfa is ezt az örök körforgást tükrözi és adja át: se kezdete, se vége, állandóan változó, akár maga az élet. Jól ismertek az élet fájának ábrázolásai az ókori Egyiptomból, Mezopotámiából, Izraelből, Kínából, de a maja, germán és a kelta kultúrában is megtalálhatók.¹⁹

Az ábrázolás egyes motívumai feltehetően a korabeli keleti, iráni, sztyeppi és bizánci művészeti emlékeken, ötvösműveken, falfestményeken és textíliákon. A mustra legmagasabb elemét alkotó ágas-leveles csokrok, más néven palmetták, honfoglalóink mintakincsének leggyakoribb eleme. Minden bizonnyal hitvilági háttérrel sejtethetünk megjelenésében: a honfoglaló magyarok sámán- vagy más néven táltoshitének legfontosabb elemét, a világi rétegeket egybefogó világfát vagy életfát jelképezte. A középpütt szétváló, majd újraegyesülő levelek alkotta rombusz alakú tér lemezünkön alighanem a fa törzsének odvát szemlélteti, ahol népmeséink hagyománya szerint a segítő szellemek tanyáznak.²⁰

Ha a mintákat elemeire bontjuk, felismerhetők a korábbi textil és bőrtarsolyok díszítési elvei. Szőtt és hímzett minták, végtelenül szöhető palmetta háló táru a szemünk elé (galgóci, bodrogvégi, banai tarsolylemezek).

Legjellemzőbb az indaszerű, leveles-ágas motívum, az úgynevezett palmetta. Néha hosszú indákon tekereg, néha hálóba szerkesztve látjuk, máshol egyetlen levélcsoport.

Gyakran az életfa is megjelenik a lemezeken.

A sztyepei művészet kollektív jellegű, egyistenhitű sámánhit. A különféle világi rétegek megjelenése és az ezeket összekötő világ/életfa köszön vissza a tárgyakon, és a téma számtalan variációjával találkozhatunk.

A fatisztelet alapja ott keresendő, hogy a férfiak úgy vélték, a szellemvilággal csak közvetítőkön, azaz táltosokon, regösökön át lehet kapcsolatot tartani.

A táltosok és regösök énekelték meg, hogy ősük az életfán keresztül vagy attól kapták varázsos fegyvereiket, szép hitvesüket, paripájukat, ékes köntösüket, gazdagságukat. És mindezt csak a legméltóbbak nyerhették el.

¹⁹ Debreceni értéktár: Jelképek és motívumok, Életfa

²⁰ Benkő István: A Tarsolylemezekről

Tehát a férfiak ezekkel a történetekkel mintegy legitimálták saját vagyonukat és hatalmukat. Az életfa adott családjuknak erőt, sikert és boldogságot.

Hagyományunkban az életfa az ifjú házások termékenységét is jelképezi. Jelképezheti magát az embert is, mely vele együtt növekszik, erősödik, majd halálával kiszárad.

Az életfa a szellemlények gyűjtőhelye (hiszen mindegyik körülötte él), így tulajdonképpen ábrázolása mindegyiket jelenti.²¹

A pásztorfaragásnál jellemző a tér maximális kihasználására való igyekezet. A pásztorművészet népies ornamentikájában jelentős szerepet játszanak a levelek, különösen a szívalakú levelek, a bogyók, a hosszú indák, a virágokkal gazdagon díszített ágak és a koszorúk. Díszítettek például gyufatartót, széktámlákat, tükörkereteket, gyertyatartót stb.²²

II.3. A falevél motívuma a textilművészetben, hímzések, szőttések

A falevél motívum a textilművészetben gazdag szimbolikus és esztétikai értékeket hordoz, többféleképpen is megjelenik:

Természetesség és organikus forma:

A falevél ívelt, aszimmetrikus alakja organikus vonalakat hoz létre, ami a természet szépségét és változatosságát idézi elő. Ezek az alakok gyakran megjelennek szövetmintákban, hímzéseken vagy nyomtatott textileken.

Élet és újjászületés szimbóluma:

A levelek az évszakok ciklikusságát – a virágzást, a hervadást és az újjászületést – jelképezik. A textilművészetben ez a motívum az élet örök körforgását és a megújulás reményét fejezi ki.

Kulturális és népi hagyományok:

Sok népművészeti hagyományban a falevél motívum a termékenységet, a bőséget és a természet védelmét jelképezi. Ezeket a jelentéseket a regionális textilművészetben használják fel, ahol a minták továbbörökítik az ősi hagyományokat.

Dekoratív és stilisztikai megoldások:

A falevél motívumok gyakran megjelennek díszítéseként ruhákon, kiegészítőkön, lakástextileken vagy falikárpitokon.

A fügefa, cédrusfa, citrusfa mind a szerelem szimbóluma.²³

²¹ Magyar bőrdíszmű: Magyar tarsoly hagyomány

²² Malonyai Dezső: A pásztorművészet díszítő elemei

²³ Arcanum, Szimbolika, 2. bekezdés

A Dekoratív díszítő művészetre jellemző a stilizált formák, mint például a nap, tulipán, falevelek, rózsák stb. stilizálása. A népművészetben a szerelem jelképe a különböző virág motívum és például a leveles ág.²⁴

A falevél jó példát adhat a sematikus, kifejező ábrázolásra. Egy sémát nem lehet elkészíteni előírt formában, nincs rá recept. A séma változik. Mindig találhatunk, valami újat mellyel jobban kifejezhetjük a lényegét. Ez a kíváncsisággal, kételkedéssel, igazolással fejlődhet a látásunk, gondolkodásunk, alakítóképességünk. Az alkotóképesség az eleven látással, élénk képzelettel fejlődik.

Nagyberegben mai napig készítenek szötteket, őrzik a beregi szöttek hagyományait. Használják többek között a tölgyfaleveles-makkos motívumokat is.

A palóc vidékeken a keresztszemes technikát használva hímezték az ingek vállait, házivásznakat, kötényeket, férfiing gallérját, elejét, kezelőjét, lepedő- és párnavégeket, abroszokat, konyhai kendőket, törülközőket, férfitarisznyákat. Ennek a technikának az elemei a virágok, levelek, madarak. Vörös – fekete, vörös – kék pamuttal díszítettek. A minták, motívumvilág változatos és ismétlődik. Jellemző volt a subrika, a mértánias formák is. Idővel megjelent a szabad rajzú hímzés.²⁵

Kalotaszegi hímzésben megjelent az írásos technika, melyet főleg ingvállon és kezelőn láthatunk. Az íróasszonyok rajzolták a vászonra a mintákat, azután pedig kivarrták. E technika megjelenése merev, a motívumok elnagyoltak, darabosak. Gránátalmát is hímezték. Jellemzőek a törökös motívumok.²⁶

16.Kép. Nagyberegi szöttek

²⁴ Gere Zsuzsa: Tér, szín, forma (40. old)

²⁵ Domanovszky György: A magyar nép díszítőművészete (161-162.old.)

²⁶ Domanovszky György: A magyar nép díszítőművészete (168-169. old.)

III. Technikák falevéllal, modern művészek

Modern művészek

A valaha volt legjobb kortárs levélfestők közé tartozik: Pandora Sellars (1936-2017) – Általánosan elismert, mint a 20. és 21. század egyik legfontosabb és legbefolyásosabb botanikai művésze. Kiválóan festett trópusi leveleket és orchideák leveleit, amelyeket a festmények tervezésének és kompozíciójának lényeges elemeként használt. Orchideákat kezdett festeni, miután észrevette, hogy a fényképezőgép nem tudja pontosan rögzíteni férje orchideáinak színeit. Az 1970-es években kezdte el bemutatni műveit. Művésznek

17. Kép. Pandora Sellars

készült, de nem rendelkezett formális botanikai illusztrációs képzéssel. Ennek ellenére botanikai művészetét tervezői háttérrel és kiváló színérzékkal fejlesztette. Nagyon jól értette, hogyan kell megtervezni, elhelyezni és elrendezni a művészeti elemeket a munkáiban. Festményei széles körben megjelentek kiállításokon és könyvekben, és jelentős hatást gyakoroltak a botanikai művészek következő generációira. Később botanikai művész hallgatókat is tanított.²⁷

Rory McEwen (1932-1982) – egy sor festményt készített pergamenre festett levelekről – meghatározott helyekhez kötve, amelyeket nagyon csodálnak. Pályafutását a vizuális művészetre való összpontosítás jellemezte. 1964-től McEwen úgy döntött, hogy teljes egészében a vizuális művészeti pályafutásának szenteli magát, virágos érdeklődése a szobrászatban és a

18. Kép. Rory McEwen

²⁷ Botanical Art and Artists

nagyméretű absztrakt, üveg- és acélművekben is kifejezésre jutott. A festészetben megalkotta saját értelmezését a nemzetközi minimalizmusról, akvarell alkotásokat készített velumon, virágokból, levelekből és zöldségekből.

Munkái többek között a British Museumban , a V&A-ban , a Tate Gallery- ben , a Scottish National Gallery of Modern Art-ban , a Hunt Institute-ban , Pittsburgh -ben és a New York-i MOMA-ban találhatók.

Richard (Dick) Rauh (2006-2023) az egyik legismertebb botanikus levélfestő. Nyugdíjas korában fogott a botanikai művészethez, majd 2001-ben doktorált növénytudományokból a New York-i City University-n. Richard Rauh gondosan keverte össze a színeket, hogy megfeleljen a természet árnyalatainak, és precízen alkalmazta a festményére, hogy a kép az általa készített fénykép alapján botanikailag a lehető legpontosabb legyen.²⁸

Kortárs élő művészek:

Kimiyo Maruyama – kiemelkedő festményeket készít örökzöld fákról Japánban. Japánban a botanikai illusztrációk speciális formájának mestereként tisztelik. 1992-93-ban kezdett botanikai festészetet tanulni, azóta kiemelkedő festményeket festett Pinaceae fákról. 2001-ben, 2003-ban, 2005-ben, 2010-ben, 2015-ben RHS aranyat nyert, 2010-ben pedig a „Best Exhibit in Show” díjat. Műveit a Shirley Sherwood Collection, az RHS Lindley Könyvtár, a Royal Botanic Gardens Kew és a Hunt Institute őrzik. Illusztrációi megjelentek Curtis Botanical Magazine-ban; Japán veszélyeztetett növényei, A Florilegium (2004); Rajzok Japán idegen növényeiről: Gyűjtemény (2009); és a Japán endemikus növényei (2021).

Julia Trickey , két aranyérmet nyert levélfestményekért: Leaf Portraits (2006) és Leaves – Celebrating Imperfection (2008) Julia Trickey szereti a leveleket különösen azokat, amelyek kevésbé tökéletesek. Szereti megosztani a botanikai művészet iránti szenvedélyét tanításon keresztül, heti órákon, távolabbi műhelyeken, illetve online órákon és beszélgetéseken keresztül .

Az alapján, amit tanítványainak tanít, forrásokat készített feltörekvő botanikus művészek számára, cikkeket írt számos nemzeti művészeti folyóiratba, valamint számos könyvben közreműködött.²⁹

²⁸ Bridge Street Media: Westport Journal

²⁹ Julia Triskey

Jessica Shepherd festő, művész, kiadó és botanikus, aki Ursula Romero és Inky Leaves néven dolgozik. Volt egy nagyon sikeres egyéni kiállítása Londonban 30+ csak levelek festményéből Leafscape néven, 2017-ben a kiállításhoz kapcsolódóan könyvet is kiadott.

A fotóművészetben jellemző kifejezőeszköz a forma, a fény-árnyék, a felület, a faktúra, kontrasztok. A fénykép rögzíti a valóságot.³⁰

Keith Dotson képzőművészeti fotós elvont fekete-fehér táj- és természetfotókat készít. Munkáiban gyönyörűen absztrahált kompozíciókban jelennek meg fagomba-minták, repedezett talaj, levélerezettség, vízfodrok és egyéb természeti elemek. Szenvedélyesen szereti a fekete-fehér fényképezést. Míg egyesek elgondolkodtatónak tartják alkotásait, ő olyan fényképek létrehozására törekszik, amelyek érzelmeket váltanak ki, és igyekszik megragadni a téma lényegét és megjelenését. Dotson munkáit New York, Los Angeles, Austin, Minneapolis, Wisconsin, Toronto, Nashville és Knoxville művészeti galériáiban állították ki. Fényképei jelentős nemzeti televíziós reklámokban és olyan sorozatokban is szerepeltek, mint a „Grey’s Anatomy” és a „Melissa and Joey”. Dotson művészetet és tervezést tanított az Austin Community College-ban és a Texas State Technical College segédkarán, mindkettő Texas államban.³¹

19. Kép. *Keith Dotson fotói*

³⁰ Gere Zsuzsa: *Tér, szín, forma*, (106.old)

³¹ Keith Dotson Photography, Abstractions from Nature

20. Kép. Hayk Shalunts Art, Kalifornia, Egyesült Államok

21. Kép. Laura Dalla Vecchia, brazil művész munkái

IV. A falevélre épülő alkotói tevékenységek bemutatása és gyakorlati lehetőségek az elemi osztályos vizuális nevelésben

Kézműves alkotások bemutatása a falevélből, és falevél alkotások

A leaf carving (falevél faragás) művészeti forma, csodálatos, aprólékos (60 lépésből áll a faragás folyamata) műremekek készülnek példának okáért a platánhoz tartozó, India, Pakisztán, valamint Kína területén őshonos Chinar fa leveléből.

A szárított gyenge levelekből, Susanna Bauer a legcsodálatosabb módon formál alkotásokat. A horgolást olyan közeggel kombinálva, amelyről soha nem gondolna, finom, barna leveleket készít kockákra, csövekre és egyebekre. A feszültségek, amikor egy cérnát áthúznak a levélen, úgy tűnik, mintha tönkretennék azt, de Bauer munkája összetart. Saját megfogalmazása szerint a levélművészet „az emberi kapcsolatok gyengédségét és feszültségét, a természet legapróbb részletében is fellelhető múlt, de tartós szépségét, a természet egészére vagy a természet történeteire átvihető sebezhetőséget és rugalmasságot képviseli. egyéni lények.”

22. Kép. Leaf carving

Ha megszeretnénk tanulni leveleket rajzolni és festeni, akkor nagyon fontos:

A megfigyelés, megfigyelni a fákat, annak a leveleit az évszakokon keresztül.

A tulajdonságokat, részleteket, a különböző levélformákat, erezetüket és széleiket is figyelembe kell vennünk a faleveleknek.

Rajzolhatunk és festhetünk egyedi leveleket, hogy megláthassuk a levélformák hatalmas választékát.

Színtáblázatokat is készíthetünk a különböző zöld színekhez.

Festményeket is tanulmányozhatunk a levelekről egykori és jelenlegi művészekről.

Átgondolni is fontos, hogy hogyan fogunk egy levelet lefesteni, megformázni, hímezni, mielőtt elkezdjük.

Levéltechnikák

Kollázs

Kollázs – ragasztott kép, a kép gazdagítása ragasztott elemekkel.

A levélkollázs elkészítéséhez szükség van: ragasztóra, préselt falevelekre (tölgy, bükk, juhar), kartonra, filctollra.

Az elkészítés folyamata: lepréseljük a faleveleket, kialakítunk belőlük egy képet, felragasztjuk őket a kartonpapírra.

Lenyomat

A levél lenyomat elkészítéséhez először is gyűjteni kell különböző alakú és méretű faleveleket. Főleg olyan leveleket kell kiválasztani, amelyeknek

az erezte jelentősen kidomborodik. Ha ezzel megvagyunk következő lépésként befesthetjük a levél hátsó oldalát például a természetben megfigyelt őszi színekkel. Ezután a befestett oldalt rákell nyomni a rajzlapra és kicsit lenyomogatni, hogy eredményként szép színes őszi faleveleket kapjunk. A levélnyomatokat sokféleképpen felhasználhatjuk, csak a képzeletünk szabhat határt. Ezekhez a figurákhoz is szükség van falevelekre, temperafestékre, rajzlapra.

23. Kép. Levélmintás szatyor

Tempera: Olyan festésmód, amelynél a festék víz és tojás emulziójával van elkeverve. Széleskörűen használták a 14-15. században, mind táblaképek, mind freskók festésére. Később veszített jelentőségéből. Miután mindent előkészítettünk, befessük a levél erezetes oldalát és rányomjuk a lapra. Ezután kiegészíthetjük festéssel, hogy valamire hasonlítson vagy egy képzeletbeli dolog, lény is készülhet.

Levélnyomat textilre

Anyagok: textil, szép formájú falevelek, ruhafesték vagy tempera.

Elkészítés: Kiszabjuk az anyagot. A szélét kirojtozzuk vagy elszegjük. A festéket rákenjük a levél hátuljára, rányomjuk az anyagra, majd óvatosan levesszük és megszáritjuk az anyagot.

Szatyor

Ez a levélnyomatos szatyor ideális kiegészítő almaszedéshez vagy, ha újabb falevélgyűjtő körútra indulunk. Szükségünk lesz egy világos színű vászon szatyorra, textilfestékre, változatos, szép formájú levelekre, no meg egy kis fantáziára illetve kezűgyességre.³²

Különböző alkotások falevelekből. Levélkép

Angyal dísz

Anyagok: falevelek, hímzőfonal, gyékényszál.

Elkészítés: 2 db puha, széles falevelet egymásra téve félbehajtunk. Ez lesz a teste. Közé egy rövidebb, széles levelet teszünk, ez lesz a szárny. Ezt rögzítjük a fonallal, a fejrész mögé kell helyezni, majd a test előtt keresztezni és végül hátul megkötni. Ezután a szárnyakat ollóval cakkosra vágjuk. A gyékényszálat megsodorva, belőle kört formálva megkapjuk a glóriát, melyet a fejéhez erősítünk.

Levél falidísz

Anyagok: különböző méretű, színű falevelek, karton, színes papír, gombostű, faliújság vagy habszivacs tábla.

Elkészítés: Megtervezünk egy erdei képet, a fák törzsét kartonból kivágjuk. Ezt gombostűvel feltűzzük a faliújságra, majd a faleveleket feltűzzük lombnak. Még csinálhatunk állatokat, növényeket a falevélből és színes papírból.

24. Kép. Újságpapír-falevél girland

Szerepkor őszi műsor keretében, akár meglehet valósítani kreatív díszítésként. így meglehet tapasztalni a közös alkotás élményét.

Aranysárga őszi levéltál

A lepréselt leveleket ragasszuk össze tál alakúra, majd töltsük meg például mini csokoládékkal, hogy megkínálhassuk a hozzánk látogató édesszájú vendégeket.

³² OtthonLap, Színes faleveleket gyűjtöttél?, 3. bekezdés

Levél alakú agyag ékszertartó

Ehhez a projekthez használhatunk levegőn száradó modell agyagot, levegőn száradó gyurmát, mint alapanyag. Továbbá szükségesek falevél a minta kialakításához. Illetve akril festékekkel tovább díszíthetjük festhetjük a kis tálunkat. Első körben a gyurmát kell kicsit a kezünkkel

25. Kép. *Levél alakú agyag ékszertartó*

megpuhítani a könnyen formázhatóság érdekében. Majd sima felületen kinyújtani az alapanyagot, nem túl vastag rá, sem túl vékonyra. Ha kész vagyunk a kiválasztott falevelet az éreztet oldalával a kinyújtott gyurmába nyomoghatjuk. Így mintát hagyva a gyurma felületén. Ezt követően körbe kell vágni a falevelet, hogy megkapjuk a kis tálunk formáját. Végül pedig szépen megfogta, felszedve a formát a felületről egy felfordított tátra tehetjük míg kiszárad, megszilárdul. Ha megszáradt tetszés szerint festhetjük. Tarthatunk bennük ékszert, apróbb dolgokat, amit csak szeretnénk, de akár ajándékba is készíthetjük.

IV.1. Falevél témát feldolgozó gyakorlati lehetőségek az elemi osztályos vizuális nevelésben

A falevél felhasználása az elemi osztályokban sokrétű. A falevelet magát is felhasználják friss vagy préselt, szárított formában. Ez a felhasználás elég környezetbarát. A gyerekek közelebb kerülnek a természethez, a környezethez. A környezettudatos életmód alapja a természet szeretete és tisztelete. Fontos, hogy a gyerekeket közelebb vigyük a természethez és ehhez néha kell egy kis motiváció. Az első legfontosabb lépés, hogy új ismereteket szerezzenek. A környezeti nevelés fontos, hogy a gyerekek a természetet közvetlen közelről megfigyeljék, megtanulják felismerni a környezetükben, a természetben lévő élőlényeket, növényeket, illetve felhívjuk figyelmüket azok védelmének fontosságára.

Megismertethetjük velük a fafajtaikat, azok élő helyeit: hol milyen fák élnek. Továbbá hasznos lehet Kárpátalja őshonos fáival, erdeivel is megismerkedni, hogy Kárpátalján milyen fafajtákkal találkozunk.

Lehet készíteni kártyákat amelyeken rajta van a falevél az egyik oldalán, másik oldalon pedig a fa tulajdonságai. Memória kártyákkal is fel lehet kelteni a gyerekek érdeklődését. A feladatok által számos készséget fejleszthetünk.

A falevelek felhasználásának sokfélesége: lerajzolhatjuk, majd kiszínezhetjük, megfesthetjük, kivághatjuk színes papírból, lenyomatot készíthetünk, kollázst készíthetünk belőle, dolgozhatunk vele nyers illetve szárított, préselt formában, belaminálva, újra alkotva, különböző anyagokból is el lehet készíteni, ablak dekorációként is felhasználhatjuk. További alkalmazásra a falevélnak az osztály közösséget erősítve, az osztály kidekorálására is felhasználható a falevél. Készíthetünk faleveles üdvözlő vagy képeslapokat, ajtódíszeket. Motiválásként őszi bakancslistát tervezhetünk a gyerekekkel, amelyet megvalósíthatunk. Gyűjthetünk faleveleket, készíthetünk belőlük különböző figurákat. Az iskolában is jó téma az életkornak megfelelő nehézségű feladatok kiosztása. Az elemi osztályokban érdekes lehet saját készítésű, összegyűjtött falevelekből szemléltetőt készíteni a különböző falevelekről.

Az Ukrán Nemzeti Alaptanterv által elfogadott művészet könyvekben is szerepel a falevél felhasználása, ábrázolása. A 3. osztályos Olena Kalinyicsenko, Viktorija Szerhijenko által írt Képzőművészet könyvben Ukrajna gazdagságára utal a 8. téma, ahol őszi termésekből, falevelekből mutat be alkotásokat. A 11. témánál a természet színeit mutassa be. Ehhez kapcsolódik egy gyakorlati feladat, amelyben hulló falevelekből kell elkészíteni egy meleg színekből álló ösvényt. Egy festészeti feladat aztán újra megjelenik, ahol egy őszi házat, tájat kell elkészíteni. Ezen a képen a sárga, a piros, a barna és a narancssárga színek dominálnak. Az illusztráció első képén az alapot láthatjuk, a másodikon pedig már a kész műalkotást. Fő alkotóeleme egy ház, mellette a leveleit hullató fák, alatta avar, fent a égen pedig egy éppen elfelé költöző madarak láthatók.

A 2. nagy témában a grafika kerül előtérbe. Az ősze utalva egy grafikai művet mutat be egy erdőt, amelyet meg kell figyelni, befogadni, hogy hogyan ábrázolták a fákat a grafikus művészek.

A 2. osztályos Володимир Островський, Галина Федун Művészet tankönyvben, a második téma a Természetkép a művészet segítségével. Itt jelenik meg először a falevél ábrázolása. A feladat megfigyelni hogyan ábrázolták a művészek az almafákat. Majd egy produktív feladat ahol lekell rajzolni egy almafát, egy télit, nyárit vagy egy őszi almafát. A tavaszin pár levél jelenik meg, míg a nyárin már a teljes lombzat zölden és sárgán.

A harmadik téma Rengeteg szín vesz körül bennünket. Az egyik feladat a különböző falevelek felismerése a juhar, tölgy, nyírfá, gesztenye. Ezt követően pedig egy festési feladat, amelyben egy juharfa levelét kell egy minta szerint lefesteni.

A hetedik téma a Mozgás a művészetben. Elsőként két nyírfát mutat be. Az egyik egy vonal rajz, a fát a fűjja a szél és leesik pár falevél. A másik egy színes rajz a fáról. Azután egy feladat következik, fűjástechikával elkell készíteni festékekkel egy nyírfát lépésről lépésre.

A nyolcadik téma a Művészet szórakoztat. Az őszt kerül előtérbe és persze a legszebb, legszínesebb főszereplője a falevelek. Arra bátorít a leírás, hogy kis fantáziával szép, új dolgokat valósíthatsz meg. Alatta pedig illusztrációként falevélből készült alkotásokat mutat be kolázzsal, falevél faragással. Ismeretterjesztő kérdéssel gondolata el a tanulókat a továbbiakban, hogy tudják-e hogyan kell a faleveleket kiszárítani. Mert általában préselt falevelekből készülnek alkotások. Azután egy érdekes kreativitást előidéző gondolat jelenik meg, ahol azt írja, hogy a falevelekben egy kis fantáziával észrevehetünk, arcokat, alakokat. Ezt követi egy produktív feladat, ahol szárított falevelekből egy ragasztott képet, kollázst kell elkészíteni. Illusztrációként egy elefánt és egy szamár elkészült alkotást mutatja be.

A 4. osztályos Володимир Островський, Галина Федун Művészet tankönyvben először a falevél a 4. témában jelenik meg Az ukrán természet szépsége a műalkotásokban címen. A pontozással való festési technikát ismerteti. Az egyik feladat rajzolni egy fát pontok segítségével, fülpiszkáló és gouache segítségével, fogkefével pedig füvet festeni.

A hatodik téma az Őszi hangulat. Itt az egyik feladat rajzolni mesebeli madarakat levelekkel és festékekkel, lenyomat technikával aztán rendezni egy kiállítást őszi kompozíciókból a tanteremben.³³

³³ Масол Л. М., Гайдамака О. В., Колотило О. М., «Мистецтво»

IV.2. A falevél mint lenyomat alkalmazása a 2. osztályban

A második osztályban a „Levélnyomat, avar készítése” volt az óra témája. Fő cél volt, hogy a gyerekek megismerkedjenek a lenyomat művészeti technikával. Az óra tevékenységek által fejlődött a gyermekek kifejező és kommunikációs képessége. Megismerkedtek a lenyomat művészeti technikával. Fejlődött a szókincsük és a kreativitásuk. Miközben tanulnak a gyerekek az óra első felében, úgy a másik felében egy élménnyel gazdagodjanak.

Ez a lenyomat technika, amikor a lábukkal sétálnak végig a lapon a gyerekek festékes talpukkal fejleszti a testi-kinetikus intelligenciát, a kreativitást és az önkifejezést. Ez a tevékenység lehetőséget ad a mozgásos alkotásra, segíti a testtudat fejlődését, miközben a gyerekek játékos formában megtapasztalják az anyag és forma kapcsolatát. A saját testük nyomának vizsgálatása vizuális élményt és személyes kötődést is nyújt az alkotáshoz, ami erősíti az önbizalmat és az érzelmi bevonódást a művészeti tevékenységbe.

Az új tananyagot interaktív módon dolgoztuk fel. Kérdések segítségével jártuk körbe a témát. A következő kérdéseket beszéltük meg: „*Mi az az avar? Milyen évszak van most? Mi az a komposzt? Mi az a lenyomat?*”

Az ősziről való beszélgetés és az avar készítés során a gyerekek tapasztalati úton, élményszerűen tanulhattak a természetről. Az évszakváltozások megfigyelése például az avar színeinek és formáinak felfedezése fejleszti a megfigyelőképességet, a természeti jelenségek iránti érzékenységet és a környezeti tudatosságot. Az avarkészítés során a gyerekek nemcsak kézműves technikákat gyakoroltak, hanem megtapasztalhatták, hogyan kapcsolódik a művészet az őket körülvevő világhoz, így a tanulás élményszerűvé és személyessé vált.

Miután választ kaptunk az összes kérdésre, kezdődhetett a móka. A gyerekek alig várták az óra alkotó részét. Egy őszi színekben pompázó avar készítettünk el nem hagyományos módon. Az órára szivacsok át vittem, amelyeket festékekkel színeztünk be. Továbbá vízre volt még szükség egy kisebb tálban és törölközőre, amelyben a végén megtörölhettem a gyerekek cipőjét a festékből. Illetve egy nagyméretű papírt volt az alapja az avarnak. Kiterítettük közösen a földre egy nagyméretű papírt, előkészítettem a színes, festékes szivacsokat. Ezekbe léptek bele a tanulók, majd a festékes cipőjükkel (sárga, piros, narancssárga, zöld) végig sétáltak a papíron. Ezt követte egy alapos cipő tisztítás. A gyerekeknek nagyon tetszett ez a technika. A alkotás közben beszélgettünk, kérdéseikre

válaszoltam, illetve a mégjobb hangulat fokozásáért őszi népdalokat, énekeket hallhattunk, amelyet a gyerekek már hallottak, tanultak is az évek során, így aki ismerte énekelhetett is közben.

Ez az érzelmi ráhangolódást segítette elmélyíteni az alkotás élményét, növelte a belső figyelmet, és segítette a gyerekeket abban, hogy átéljék a téma érzelmi világát. Zenei érzéket fejleszt: a ritmus, dallam és népi motívumok hallgatása fejleszti a zenei hallást és ritmusérzéket.

Kulturális tudatosságot erősít: a népdalokon keresztül a gyerekek ismerkednek a magyar népi hagyományokkal, népi nyelvezettel, dallamvilággal.

Koncentrációt növel: a háttérzene meditatív, nyugtató hatása elősegíti az elmélyült, fókuszált munkát.

Multiszenzoros tanulást biztosít: mivel egyszerre történik vizuális (alkotás) és auditív (zenehallgatás) élményfeldolgozás, az idegrendszer több csatornán keresztül dolgozza fel az információt, ami erősíti a tanulást.

A Haranglábi Gimnázium 2. osztályos tanulói magaviselete kiváló volt. Egy kisebb létszámú osztályról van szó 4-en voltak. A gyerekek segítőkészek is voltak. Az alkotó tevékenység előkészületeinél előszeretettel segítettek, így hamarabb elkezdhattuk a tevékenységet. A kérdésekre aktívan válaszoltak, akartak válaszolni, jellemző volt a versenyszellem közöttük. Aktívan részt vettek az órán. Nagyon tetszett nekik az avar készítése. Szeretik a művészet órát, szeretnek alkotni. A gyerekek számára nem volt új a lenyomat, mint művészeti technika, de ez a forma új volt a számukra, hogy a lábukat használhatták az alkotás folyamatában. Az avarról volt kis fogalmuk. A komposztot nem tudták, mit jelent, de figyelmesen, kíváncsian hallgatták, hogy mit jelent a fogalom. Az évszakot mindenki tudta, illetve, azt hogy mi jellemző az ősze.

A Beregszászi Horváth Anna Gimnáziumban már több tanuló volt az osztályban 9-en voltak. A tanulók magaviselete rosszabb volt, mint a Haranglábi Gimnázium 2-os tanulóinál, mivel felálltak, beszélgettek. Sokat kellett figyelmeztetni őket. Itt csak néhány tanuló akart segíteni. Nagyon türelmetlenek voltak, kicsit agresszívak voltak tásaikkal szemben a sorban állás folyamán, lökdösődtek. Ugyanakkor, mint a másik iskolában szerettek alkotni, élvezték. Az előző ismereteik is kicsit hiányosabbak voltak. Jobban oda kellett figyelni rájuk. Az alkotás végeztével újra kiakarták próbálni ők is, élvezték, hogy nem mindennapi dolgot csinálhatnak. Az egyik fiú tanuló meg is jegyezte, hogy az anyukája biztos nem engedné meg, hogy cipőjével a festékbe lépjen.

A Beregszászi Kossuth Lajos Líceum 2. osztályos diákjai várták az órát. A tanulók létszáma 10 volt. A magaviseletük megfelelő volt, szófogadók voltak, mint a Haranglábi Gimnáziumban. A többi 2. osztályos tanulókkal együtt ők is szerettek alkotni. Itt már eltérő volt, hogy szeretik-e a művészetet, volt aki más iránt érdeklődött inkább. A lenyomat művészeti technika néhány tanuló számára új volt. Ők is viszonylag aktívan részt vettek az órán, mint a többi iskolában. Vigyáztak a cipőjükre féltették a cipőjüket. Ők is kiakarták újra és újra próbálni, hogy végigmelessenek a lapon, ami bizonyította, hogy kedvelik a tevékenységet.

Az óra eredménye egy elkészült őszi színekben pompázó avar volt. Amelyre a gyerekek ránézve tudják, hogy a lenyomat művészeti technika alkalmazásával készítettük. A közös munkára nézve visszaemlékezhetnek, milyen nagy élmény volt elkészíteni. A foglalkozás jó hatással volt az osztályközösségre. Valamilyen szinten fejlődött a kifejező és kommunikációs képességük, a kreativitásuk, szókincsük. Olyan tevékenységet próbálhattak ki, amit még addig sosem, ami nagy élmény volt a számukra. Jó volt látni a mosolyt a jókedvet a gyerekek arcán.

Észrevételeim alapján még lehetett volna a lapra falevél lenyomatokat, vagy faleveleket ragasztani, rögzíteni. Az óra gyakorlati részére több időt szánnék, mint az elméleti részére. Nagyobb szemléltetőket használnék. Illetve lehet bemutathattam volna a többi gyerek alkotásait is inspirációként.

26.Kép. Haranglábi Gimnázium 2. osztályos tanulóinak munkája, saját fotó

IV.3. A falevél, mint kollázs alkalmazása a 3. osztályban

A 3. osztályban a tanulókat a kollázs fogalmával ismerttettem meg. Az órát egy találós kérdéssel és ismétlő kérdésekkel kezdtem: mi jellemzi az őszt? Milyen két csoportra osztjuk a színeket?

Meleg színek: pirosas-narancssárgás-sárga, és ezek árnyalatai

Hideg színek: kék, zöld, lila, és ezek árnyalatai

Akromatikus színek: a fehér, a szürke, fekete, ezüst színek és ezek árnyalatai

A színekhez érzelmek, hangulatok is társulnak, így az érzelmi intelligencia fejlődését is támogatja.

A színfelismerés és színhasználat művészeti alkotásokban lehetőséget ad az önkifejezésre és az esztétikai érzék fejlődésére. Ősszel a természet gazdag színvilága különösen jó alkalmat kínál arra, hogy a gyerekek megtapasztalják a színek jelentését és szépségét.

A témát Hétvári Andrea: *Október* című versére építettem körül. Egy ősztündért kellett elképzelniük, amit le is rajzoltak. Majd megbeszéltük a kollázs fogalmát, amit szemléltetőkkal illusztráltam is, azért hogy a gyerekek jobban megértsék a témát, inspirálja őket más munkája, hogy új ötleteket szerezzenek a saját alkotásukhoz fejlesztve a kreativitásukat.

Ezután a már elképzelt ősztündéreket elkészítettük, az általam gyűjtött, préselt levelekből válogathattak szín és forma szerint. Végül minden gyerek adott neki egy nevet. Legvégül egyesével bemutatták az elkészült ősztündérüket, elmondták a nevét és hogy milyen varázserővel rendelkeznek.

Finommotoriájukat és a kézügyességüket, a kéz koordinációját fejlesztette a különböző formájú és állagú levelek elhelyezésével, ragasztásával. A vizuális gondolkodás és kompozíciós érzék a színek, formák tudatos összeválogatása hozzájárult a vizuális neveléshez. Környezetismeret és esztétikai nevelés összekapcsolása, a természet kincseinek újrahasznosítása játékos módon tanította a gyerekeket a környezettudatosságra.

A levelek formája, erezete, textúrája lehetőséget adott arra, hogy a gyerekek megtapasztalják a természet sokféleségét, és tanuljanak az anyagokról tapintással, látással, alkotás közben.

Ez a tevékenység fejlesztette a finommotorikát, miközben a gyerekek óvatosan kezelték a préselt faleveleket. Erősítette a természethez való kapcsolódást, segítve a környezeti nevelést. Alkotói szabadságot adott, hiszen mindenki egyedi képet, kompozíciót készíthetett.

A Haranglábi Gimnázium 3. osztályos tanulói 7-en vettek részt a művészet órán. A gyermekek magaviselete megfelelő volt. A kollázs fogalom új volt számukra. A színekkel majdnem mindenki tisztában volt.

Megfigyelhető a gyerekek munkáin, hogy az összes tanuló ősztündérének van szoknyája. A tündér ruhájára és végtagjaira használtak fel préselt faleveleket. Az egyik kisfiú megkérdezte, hogy kivághassák-e a papírt és így a többiek is kiszerezték volna vágni. Az is lehet, hogy nem volt jó a kompozíció és úgy látta jónak, hogy ha kivágja, akkor egységesebb lesz az alkotása. A kompozíció az esetek többségében rendben volt, egy-két tanuló kivételével. Nekik a legjobban az ősztündérük elnevezése volt érdekes, kreatívak voltak, jó kedvvel dolgoztak.

A Beregszászi Horváth Anna Gimnáziumban 11 tanuló vett részt az órán. A gyerekek magaviselete itt a 3. osztályban már kicsit rosszabb volt. Többször figyelmeztetni kellett őket. Egyedi alkotásokat készítettek. A legtöbb gyermeknek rendben volt a kompozíció, de nem mindenkinek. Erre reagálva a gyerekek segítségére próbáltam kijavítani, megmagyarázni, hogy hogyan nézne ki jobban az ősztündérük. Tetszett nekik, hogy falevéllal alkothatnak. Nekik többet kellett segíteni, mint a Haranglábi Gimnázium tanulóinak. Számukra új volt a kollázs fogalma. A színekkel tisztában voltak.

27. Kép. Beregszászi Kossuth Lajos Líceum 3. osztályos tanulók munkái

A Beregszászi Kossuth Lajos Líceum 3. osztályában 21 tanuló volt. Ők voltak a legkreatívabbak, itt készültek a legszebb ősztündérek, kollázsok. Hasonlóan, mint a Haranglábi Gimnáziumban nekik is jó volt a magaviseletük. Ők is, mint a Beregszászi Horváth Anna Gimnáziumban előszeretettel használták a faleveleket. Nekik is volt szükségük segítségre. Számukra a kollázs fogalma viszonylag nem volt új. A színeket is tudták. A lányok inkább lányosabb tündéreket készítettek, szoknyával, ruhával, ellentétben a fiúkkal, akik inkább fiúsabb, fiú karaktereket alkottak.

Az óra eredménye volt, hogy a gyerekek először vagy már nem ismeretlen fogalomként hallhattak a kollázs művészeti technika fogalmáról. Elmélyülhettek a színek csoportjában. Fejlődhetett az óra folyamán a kézügyességük, a rajzolási képességük, gyakorolhatták a kompozíció összeállítását. Fejlődött a kreativitásuk, képzelőerejük. Elkészíthettek egy saját kollázst is kipróbálva, hogy hogyan is készül el az elejétől a végéig egy kollázs.

IV.4. A falevél alkalmazása, mint makett a 4. osztályban

A negyedik osztályban a téma Európa erdeinek őshonos fái. Makett készítés volt. Ez a Művészet óra integráltan valósult meg a Felfedezem a világot tantárggyal együtt.

Az integrált óra keretében a „Művészet” és a „Felfedezem a világot” tantárgyak összevonása lehetőséget adott arra, hogy a tanulók komplex módon közelítsenek az ismeretekhez. Az erdő makettjének elkészítése papírból és természetes anyagokból nemcsak a kreativitást és a kézügyességet fejlesztette, hanem a természet megfigyelésére, megértésére is ösztönzött. A közös alkotás során fejlődött a csapatmunka, az önkifejezés és a környezeti tudatosság, miközben a gyerekek élményszerűen sajátították el az ismereteket. Ez a projekt jól mutatja az integrált pedagógiai megközelítés hatékonyságát. A két tantárgy összehangolása így segítette a komplex gondolkodást, az ismeretek mélyebb megértését és a természet iránti érzékenység kialakulását. A tanulók közelebb kerültek saját természeti környezetükhöz, ezáltal fejlődött identitásuk és természeti kötődésük.

Az első Felfedezem a világot tanóra keretében elméleti ismeret anyag átadásával foglalkoztunk. Megismertettem a tanulókat Európa erdeinek őshonos fafajtaival és azok tulajdonságával. De mindenekelőtt, felkeltve a gyerekek érdeklődését egy találós kérdéssel kezdtem az órát:

Árnyas ösvényeit nagyon sokan kedvelik,

A mesékben néha kereknek is nevezik! Mi az? (erdő) ³⁴, amelynek a megfejtése az erdő volt. Így már sejthették a gyerekek, hogy miről is lesz szó az órán. Megnéztünk a tanulókkal egy videót az erdőről és megbeszéltük, hogy mi is az erdő, milyen növények, állatok élnek benne. Legfőbbképpen a fákról beszéltünk. Hangsúlyt kapott az is, hogy hogyan kell viselkedni az erdőben, erről megnéztünk egy rövid videót, majd átbeszéltük a gyerekekkel a legfontosabb teendőket, hogy megvédjük a fákat, az erdőket és az azokban élő élőlényeket. Ezután koncentráltabban foglalkoztunk Európa erdeiben élő őshonos fakkal. A 4-es méretű lapokon kivolt nyomtatva az adott fa és a lap hátoldalán pedig a fának a tulajdonságai szerepeltek. Köztük szerepelt a nyírfá, a tölgyfa, a fenyőfa, a bükkfa, a gyertyánfa, a kőrisfa. Ezt lehetett volna korrigálni az, az A4-es lapokat kiosztani vagy nagyobb méretbe kinyomtatni.

A témában lefolytatott második óra egy 45 perces művészet óra, vizuális nevelési foglalkozás volt. Ennek az órának a keretében a gyerekekkel egy erdőt készítettünk el, olyan fákat életre keltve, ábrázolva amelyek erurópa eredeiben találhatóak és az előző órán közelebből is megismerkedtünk velük. Mivel a foglalkozást csoportos alkotás készítésével zártuk, a közös makett készítése előtt a makettek alapjaival ismerkedtünk meg. Legelőször megbeszéltük, hogy mi is az a makett. Csoportokat alkottak a gyerekek. aszerint, hogy kik melyik fafajtát szeretnék elkészíteni az osztály közös erdei makettjébe. Az erdő alapjául egy vastag kartonlap szolgált. A szobrászati tevékenységhez színes papírt és kartont használtuk, a gyerekeknek az volt a feladata, hogy a különböző fafajták jellegzetességeit ábrázolják a papírból készült fákon. A fák tulajdonságainak megfelelően először a törzsét készítettük el, utána a fa lomboszatát. Miután kész voltak a tanulók ragasztó segítségével rögzítettük az alaphoz a fákat. A fák közé előre általam összegyűjtött száraz faleveleket, mohát, száraz fűvet helyeztünk el az alapra. A gyerekek sok dicséretet és biztatást, segítséget kaptak a munka közben. Milyenek voltak a megfigyeléseid a munka során, h

A Haranglábi Gimnázium 4. osztályos tanulói 5-en vettek részt az művészet órán integráltan a Felfedezem a világot tantárggyal. A tanulók magaviselete megfelelő volt. Jellemzően megfigyeltem, hogy okosak voltak, számukra a fafajok nem voltak újdonságok. Már volt előző tudásuk, ismeretük a fafajokról. Szívesen osztották meg ismereteiket, tapasztalataikat. Hamar kiválasztották, hogy melyik fát szeretnék elkészíteni. A makett számukra új fogalom volt.

A Beregszászi Horváth Anna Gimnáziumban az órán 14 tanuló volt jelen. A Haranglábi Gimnázium tanulóihoz hasonlóan ők is már ismerték az alapvető fafajtákat. Nekik is megfelelő volt a magaviseletük, csak néhány tanulónak több segítségre volt szüksége. Ők már nehezebben tudtak dönteni, hogy milyen fát akarnak elkészíteni és valaki közben meg is változtatta a döntését, nem voltak

³⁴ Tálalós kérdések, Tálalós kérdések a természetről

annyira határozottak. Ügyesen dolgoztak és teljesítették a feladatokat. Együtt működők voltak és aktívan részt vettek az órán. Itt a légi riadók megnehezítették az órák megtartását, így a munkafolyamat megszakadt és egy későbbi időben, a tanárok rugalmasságának köszönhetően, egy későbbi időpontban tudtuk befejezni a foglalkozást..

A Beregszászi Kossuth Lajos Líceum tanulói 17-en voltak jelen. Nekik a többi iskola 4-osztályos tanulóihoz képest sokkal több segítségre volt szükségük. Magaviseletük megfelelő volt, csak néhány tanulót kellett figyelmeztetni az óra folyamán. Teljesítették a feladatokat.

28. Kép. Beregszászi Kossuth Lajos Líceum és a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 4. osztályos tanulók munkái

Az óra eredményeként elkészült egy erdő makett, Euró erdeinek őshonos fáival. Az órán gyerekek kreativitását és kézügyességüket fejlesztettem a fák elkészítésével, illetve az erdő összeállításával. A szépérzékük, önkritikájuk fejlődött miközben készítették. Fejlődött a problémamegoldó képességük, a megkülönböztető készségük, az egyes fafajták megkülönböztetése során. Fejlődött a kifejező és kommunikációs képességük a megbeszélések alatt, a vélemény illetve tapasztalatok megosztások alatt. Az új fogalmak által gazdagodott a szókincsük.

A korosztályok között megfigyelhető, hogy a második osztály sokkal jobban érdekelte az óra aktívabb része, ahol alkothatnak, mint az elméleti része. Alig várták, hogy elkezdhessük. Jellemző volt a türelmetlenség, több fegyelmzésre volt szükség. A másodikosokra jellemző volt a kiemelkedő lelkesedés. Az ő számukra fontos volt az aktivitás. Versenyszellem jellemezte őket. A gyerekek életvidámabbak és mosolygósabbak voltak a nagyobbakhoz képest.

A harmadikosok úgy szintén nagyon várták az alkotó részét az órának. Jó volt a maga viseletük, nem voltak annyira türelmetlenek. Volt pár tanuló, akit nem érdekelt annyira, hogy mit alkot, csak kényszer volt neki. Nem felelt meg az érdeklődési körének, ez a korosztály lehet már több önismerettel

rendelkezik és kitapasztalták, azokat a dolgokat, amelyek igazán érdeklik őket. Volt véleményük és szerették a munkáikat egyedinek megalkotni, használták a kreativitásuk.

A negyedik osztályt jobban érdekelte az elméleti része is az órának. A tanulóknak elég jó volt a magaviseletük, kevesebb fegyelmezésre volt szükség. Több tudással rendelkeztek. Értelmesebbek voltak, jobban megértették a feladatokat. Jobban érdekelte őket, hogy mit alkotnak, hogy megfelelő legyen. Jellemző volt, hogy ez a korosztály már sokkal jobban kitudja fejezni magát. Szóvá tették, ha valami nem tetszett nekik. Fejlettebb volt a kez ügyességük és eszköz használatuk. Mivel számukra elég új volt a makett készítés sok kérdésük volt miközben készítették az alkotásokat. Önkritikával is rendelkeztek volt, aki szóvá tette, hogy nem tetszik neki a munkája.

Megfigyelésem, tapasztalataim alapján változtatnék a fafajták bemutatásánál, abban hogy mindenkinek kiosztanám az A4-es lapot, amelyen a fa látható a hátoldalán pedig annak a tulajdonságai, hogy a tanulók közelebbről lássák és jobban megjegyezzék. Továbbá a fa elkészítésénél lehetett volna egyszerűbb lombot elkészíteni és úgy hamarabb elkészült volna az adott fa. Több időt szánnék a óra lezárására, mert volt ahol kifogytunk az időből és néhány tanuló nem érkeztek befejezni a fáját. Jobb lett volna ha van idő még megnézni az elkészült erdőt és kiértékelni az óra teljességéért. Készíthettem volna itt is nagyobb szemléltetőket és bemutathattam volna más munkáit.

Összegzés

A munkánk folyamán elmélyültünk különböző művészeti ágazatok falevél ábrázolási módjaiban. Kezdve a festéssel, grafikával azon belül a csendéleteken, tájképeken látható falevél. Egyes korokban növény, a fa, annak levelei csak mellékes szerepre jutottak az ember mellett. Más-más évszakokban megfigyelhető a különféle ábrázolásmód. Attól függően, hogy az adott fa milyen távolságra helyezkedik el a látószögünkben, úgy ábrázolják. Minél távolabb helyezkedik el, annál homályosabb, egyszerűbb ecsetvonásokkal ábrázolják egyes festők, festményeiken. De vannak olyan alkotások is, ahol minden rész kidolgozott. Évszaktól függően, annak megfelelően pompáznak a színek a műalkotásokban. Így ősszel a sárga, narancssárga, piros. Tavasszal pedig a zöld, illetve megjelennek a virágok is a fákon.

A textilművekben a vásznat felhasználva alanyagul hímeztek. Ehhez segítségül véve a fonált és pamutot. Különféle technikákkal más – más mintát hozhatunk létre, hogy kifejezzük, milyen falevelet kívánunk ábrázolni. A textilre a falevelek, vízálló festékek segítségével szép mintákat is létrehozhatunk. Itt alkalmazhatjuk a levélnyomat technikáját. A magyar textilművekben jelen van a tölgyfaleveles motívum is. Legtöbbször a piros, vörös, kék színek kombinálnak.

A terepen három különböző iskolában és három osztályban 2-3-4. osztályokat alapul véve vezettem le előre megtervezett művészet órákat. A megszerzett tudásomat adtam át a gyerekeknek a falevél technikák alkalmazásából. A művészet órákon lehetőségük volt a gyerekeknek a lábukkal és a kezükkel is alkotni, olyan tevékenységet csinálni, ahol szabadon gyakorolhatják a kreativitásuk. Továbbá számos készség és képesség fejlesztése is megvalósult. A gyerekek új fogalmakkal, ismerettel és egy jó élménnyel távozhattak az óráról. Megfigyeltem a korosztályok közötti különbségeket. Továbbá, hogy a tanulók iskolánként, milyen tudással, képességekkel, készségekkel, rendelkeznek és igyekeztem azokat bővíteni. Én is tapasztalattal gazdagodtam amelyeket a jövőben felhasználhatok a tanulók érdekében.

Резюме

Під час курсової роботи ми спробували показати як листя може виступати у різних стилях мистецтва. Почнемо з малювання, їх уже давно почали зображувати на картинах, але вони були лише другорядними поруч з людиною. У різні пори роки показували листя у різному вигляді. Чим далекше малювали дерево тим розмитішим його малювали. Але є і такі картини де у всіх пропорціях намалювали дерево. Кольори якими були намальовані картини залежали від сезону. Осінь: жовте, оранжеве і червоне. Весна: зелені, світлі тони і на деревах почали з'являтися квіти.

У текстилі почали вишивати. Різними техніками, різними стилями шиття зможемо вибрати яким стилем хочемо вишити листя. У текстилі листя ми малюємо водостійкими фарбами. В угорському текстилі є присутнім мотив з дубовим листям. Ми дізналися як багато ми зможемо зробити у вигляді листя.

На локації я проводила заздалегідь заплановані уроки образотворчого мистецтва на базі 2-3-4 класів у трьох різних школах та трьох класах. Свої набуті знання я передавала дітям із застосування техніки з листям дерева. На уроках образотворчого мистецтва діти мали можливість творити ногами та руками, займатися діяльністю, де вони могли вільно практикувати свою творчість. Крім того, вироблено ряд навичок і умінь. Діти могли вийти з класу з новими концепціями, знаннями та хорошим досвідом. Я помітила відмінності між віковими групами. А також які знання, вміння, навички і поведінку учнів з різних шкіл. Також я здобула досвід, який зможу використати на благо учнів у майбутньому.

Melléklet

Felhasznált irodalom

KÖNYV, DIGITALIZÁLT KÖNYV PUBLIKÁCIÓ, SZÖVEG

Christine Gall (2001): *Termésfigurák*. Varga Aranka (szerk.). Budapest, Cser Kiadó.

Domanovszky György (1981): *A kerámiaművészet kezdetei*. Budapest, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata.

Domanovszky György (1981): *A magyar nép díszítőművészete I. kötet*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

Domanovszky György (1981): *A magyar nép díszítőművészete II. kötet*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

Katona Imre (1978): *A magyar kerámia és porcelán*.

Kelemen Lajos (1977): *Művészettörténeti tanulmányok*. Bukarest, Kritérion Könyvkiadó.

Margot Weiß (2001): *Nyomdázás*. Varga Aranka (szerk.) Budapest, Cser Kiadó.

Olena Kalinyicsenko, Viktorija Szerhijenko (2012): *Képzőművészet. Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 2. osztálya számára*. OcbiTA.

Paál Ákos – Balogh Jenő (1974): *Rajz és műalkotások elemzése*. Budapest, Tankönyvkiadó.

Szinyei Merse Anna (1990): *Szinyei Merse Pál élete és művészete*. Magyar Nemzeti Galéria, Corvina Kiadó, Széchényi Kiadó Kft.

FOLYÓÍRAT ÚJSÁG

Révész Emese: Vonzások és taszítások, Artmagazin, 1061 Budapest, Paulay Ede u. 55., 59. lapszám, 2013.07.17.

Letöltés helye:

<https://www.artmagazin.hu/articles/nyomtatott/1808d7348fdea04f5cbd0c058b128e2f>

[Letöltés ideje: 2022. 10. 24.]

Bridge Street Media: Artist and Teacher, Richard Rauh at 96 Is No Ordinary Late Bloomer, Westport Journal, 16 Bridge St., Westport, lapszám 2021.10.05.

Letöltés helye: <https://westportjournal.com/arts/artist-and-teacher-richard-rauh-at-96-is-no-ordinary-late-bloomer/>

[Letöltés ideje: 2022. 10. 26.]

Benkő István: A Tarsolylemezekről, 2023. 11. 08.

Letöltés helye: https://julianusbaratai.blog.hu/2023/11/08/a_tarsolylemezekrol

[Letöltés ideje: 2024. 11. 26.]

Csete Balázs: A damosi templom, Néprajzi Múzeum online gyűjtemények, 26. lapszám

Letöltés

helye:

<https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.06.05.php?bm=1&as=247&kv=610146>

[Letöltés ideje: 2024. 11. 19.]

Takáts Fábán: Haller György, az elfeledett, Helikon, 2022.09.08.

Letöltés helye: <https://www.helikon.ro/bejegyzesek/haller-gyorgy-az-elfeledett>

[Letöltés ideje: 2025. 02. 19.]

INTERNETES FORRÁSOK

A falevelek típusai képekkel az egyszerű azonosítás érdekében:
<https://hu.feelingsandflowers.com/types-tree-leaves-with-pictures>, 2023.05.04.

A ZRÍNYI-sisak születése. Rendőrfelügyelő, vagy történelmi festőművész a tervező?
¶

Falevél <http://lexikon.katolikus.hu/F/falev%C3%A9l.html>, 2023.05.08.

5 te ezvh, A fügefalevél, avagy túl lehet-e élni Rómát?
<https://csuhai.com/2017/07/24/a-fugefalevel-avagy-tul-lehet-e-elni-romat/>, 2023.01.24.

Ambrus Aladár: Faragó technikák: <http://www.fafaragas.info/fafaragas-leirasok/farago-technikak/>, 2023.05.06.

Ambrus Aladár: A fafaragás: <http://www.fafaragas.info/fafaragas-leirasok/a-fafaragas/>, 2023.05.04.

Szimbolika:<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/v-magyar-nepkolteszet-63D6/lirai-nepkolteszet-6EB1/belso-forma-7011/szimbolika-7012/>, 2023.04.28.

Susanna Bauer: <https://www.susannabauer.com/about>, 2023.05.04.

Színes faleveleket szedtél? Díszítsd fel a lakást! <https://www.otthonlap.hu/szines-faleveleket-szedtel-diszitsd-fel-veluk-a-lakast/>, 2023.05.04.

Julia Trickey: <https://www.juliatrickey.co.uk/profile>, 2023.05.04.

Abstractions from Nature <https://keithdotson.com/collections/abstractions-from-nature>, 2023.05.03.

HaykShaluntsArt. <https://www.etsy.com/shop/HaykShaluntsArt>, 2023.05.05.

Botanical Art and Artists, Pandora Sellers:
<https://www.botanicalartandartists.com/about-pandora-sellers.html>, 2023.05.07.

Egyszerű, érthető, változatos, Az életfa és az ősi magyar hitvilág:
<https://tortenelembox.com/2017/11/17/az-eletfa-es-az-osi-magyar-hitvilag/>, 2024. 10.12.

Debreceni értéktár: Jelképek és motívumok, Életfa:
<https://www.debrecenierteftar.hu/debreceni-ertekek/jelkepek-es-motivumok>, 2024. 10.12.

Magyar bördíszmű: Magyar tarsoly hagyomány:
<https://www.magyarbordiszmű.hu/hu/magyar-tarsoly-hagyomany/>, 2024.11.20.

Balázs Amarilla: Szimbólumok használata a népművészetben. Különös tekintettel a kerámiákra: <http://www.jgyph.hu/~vass/vlrefi04.htm>, 2024. 12. 02.

Minden napra Művészet, Gian Lorenzo Bernini: Apolló és Daphné:
<https://mindennapramuveszet.blogspot.com/2014/11/gian-lorenzo-bernini-apollo-es-daphne.html?m=1> , 2024. 12. 02.

Autumn Leaves, Lake George: <https://www.georgiaokeeffe.net/autumn-leaves.jsp> ,
2024.11.09.

Archive, Natalia Azarenko, Jaguár támadás egy ló ellen,
https://arthive.com/de/henrirousseau/works/366808~JaguarAngriff_auf_ein_Pferd , 2024.
11.20.

Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár, Herbáriumok, botanikai könyvek
nyomában: <https://www.sk-szeged.hu/events/herbariumok-botanikai-konyvek-nyomaban-kiallitas/#> , 2025.03.16.

Találós kérdések, Találós kérdések a természetről:
<https://www.talaloskerdesunk.hu/index.php?pgl=termeszet> ,

Képjegyzék

1.Kép. Kanada zászlaja

Letöltés helye: <https://www.nemzetizaszlok.hu/data/flags/normal/ca.png>

[Letöltés ideje: 2023. 05. 07.]

2. Kép. Egyiptomi oszloptípus

Letöltés helye: <https://thedesigngesture.com/the-egyptian-architecture/>

[Letöltés ideje: 2023.04.05]

3.Kép. Bernini Apollo és Daphne: *Viszonzatlan szerelem*

Letöltés helye: <https://www.italyperfect.com/blog/berninis-apollo-and-daphne-unrequited-love.html>

[Letöltés ideje: 2022. 05. 02.]

4. Kép. *A Magyar Királyi Köztársaság sisakja 1872-1945, Zeidler Sándor magán képgyűjteménye*

Forrás: Zeidler Sándor: *A ZRÍNYI-sisak születése.*

Rendőrfelügyelő, vagy történelmi festőművész a tervező?

[Letöltés ideje: 2023.05.06.]

5. Kép. Ádám, Éva, és egy nőstény kígyó, a Notre Dame de Paris bejáratánál

Letöltés helye: https://hu.wikipedia.org/wiki/Az_ember_buk%C3%A1sa

[Letöltés ideje: 2022. 05. 02.]

6.Kép. Vincent van Gogh, Olajfák 1889

Letöltés

helye:

<https://www.meisterdrucke.hu/kunstwerke/400w/Vincent%20van%20Gogh%20%20-%20Olive%20Trees%20with%20yellow%20sky%20and%20sun%20-%20%28MeisterDrucke-543760%29.jpg>

[Letöltés ideje: 2025. 04. 02.]

7. Kép. Claude Monet, Híd a japánkertben 1899

Letöltés

helye:

<https://images1-hu-secure.gs-static.com/products/4096x4096/2022/04/09/1ccf7a930565f7e5be5d2110911d64a5-claude-monet-japan-hid-es-vizililomos-to-giverny-1899-reprint-plakat-kert-tajkep-tavirozsafuzfa.jpg>

8. Kép. Lake George, Autumn Leaves 1924

Letöltés helye: <https://www.georgiaokeeffe.net/assets/img/paintings/autumn-leaves.jpg>

[Letöltés ideje: 2025.02. 04.]

9. Kép. Szinyei-Merse Pál: *Majális* 1873 – Olaj, vászon, 128 x 163,5 cm. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Letöltés helye:

[Letöltés ideje: 2024.04.20.]

10. Kép. *Henri Rousseau: Jaguár támadás egy ló ellen*

Letöltés helye: <https://hu.painting-planet.com/jaguar-tamadas-egy-lo-ellen-henri-rousseau/>

[Letöltés ideje: 2023.04.20.]

11. Kép. Csete Balázs: A damosi templom 1942

Letöltés helye: <https://www.neprajz.hu/binaries/content/gallery/hirek-embedded/2020/rajzgyujtesek/kalotaszegi/r392.jpg/r392.jpg/neprajz%3Adocument>

[Letöltés ideje: 2024.04.20.]

12. Kép. Kesselyák Rita: Vácrátóti ciprusbabák 2008

Letöltés helye: <https://botanikuskert.hu/wp-content/uploads/2022/11/Seta-Kiadvanyok-KR-mocsarciprus-grafika.jpg>

[Letöltés ideje: 2024. 04. 17.]

13. Kép. Haller György: Őszi falevél

Letöltés helye: http://corvina.mke.hu:8080/voyager/images/grafika/00010-099_th.jpg

[Letöltés ideje: 2025. 02. 17.]

14. Kép. David Dietrich: Morus

Letöltés helye: https://www.sk-szeged.hu/wp-content/uploads/2022/08/dietrich_eperfa_6.jpg

15.Kép. Életfa

Letöltés helye: <https://dka.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=015570>

[Letöltés ideje: 2023.05.03.]

16. Kép. *Nagyberegai szöttesek*

Letöltés helye: <https://kisso.net/2022/02/12/nagybereg-en-mind-a-mai-napig-tanitjak-a-szovest-%E2%94%82kisso-interju/>

[Letöltés ideje: 2023.05. 09.]

17. Kép. Pandora Sellars

Letöltés

helye:

https://www.botanicalartandartists.com/uploads/4/6/6/0/46602337/pandora-sellers-on-the-black-hill-1997-web350_orig.jpg

[Letöltés ideje: 2024.05.04.]

18. Kép. Rory McEwen

Letöltés

helye:

https://www.botanicalartandartists.com/uploads/4/6/6/0/46602337/2636063_orig.jpg

[Letöltés ideje: 2024.05.04.]

19. Kép. *Keith Dotson fényképe*

Letöltés helye: <https://keithdotson.com/collections/abstractions-from-nature>

[Letöltés ideje: 2023.05.04.]

20. Kép. Hayk Shalunts Art, Kalifornia, Egyesült Államok

Letöltés helye: <https://www.etsy.com/shop/HaykShaluntsArt>

[Letöltés ideje: 2023.05. 09.]

21. Kép. *Laura Dalla Vecchia, brazil művész munkái*

Letöltés helye:

https://www.praktika.hu/inspiracio/2437_falevelekre_himzett_varazslatos_madarak.html

[Letöltés ideje: 2023.05. 07.]

22. Kép. *Leaf carving*

Letöltés helye: <http://szepkepek.bloglap.hu/cikkek/level-muveszet-30887/>

[Letöltés ideje: 2023.05. 07.]

23. Kép. *Levélmintás szatyor*

Letöltés helye: <https://napidoktor.hu/blog/diszits-az-osz-termeseivel-mutatos-oszi-dekoraciok-otthonra/>

[Letöltés ideje: 2023.04. 09.]

24.Kép. *Újságpapír-falevél girland*

Letöltés helye: https://termeszetih.hu/wp-content/uploads/2016/11/oszi_dekoracio_falevelekbol_05.jpg

[Letöltés ideje: 2023. 04. 12.]

25.Kép. *Levél alakú agyag ékszertartó*

Letöltés helye: <http://tetlabor.inf.elte.hu/logosecsetvonasok/kepek/erdekes5/6disz.gif>

[Letöltés ideje: 2023.01. 12.]

26.Kép *Harangláb Gimnázium 2. osztályos tanulóinak munkája, saját fotó*

Helyszín: Harangláb

Dátum: 2023. november 6.

27. Kép. *Beregszászi Kossuth Lajos Líceum 3. osztályos tanulók munkái*

Helyszín: Beregszász

Dátum: 2023. november 24.

28. Kép. *Beregszászi Kossuth Lajos Líceum és Beregszászi Horváth Anna Gimnázium
4. osztályosok munkái*

Helyszín: Beregszász

Dátum: 2023. november 15. -november 24.

29. Kép. *Fénykép az őszi erdőről*

Letöltés helye: <https://versek.aranyosiervin.com/wp-content/uploads/2019/11/Aranyosi-Ervin-November.jpg>

[Letöltés ideje: 2023.10. 07.]

30. Kép. *Fénykép az őszi avarról*

Letöltés helye: https://www.budaorsikertesz.hu/data/blog_1673545077.jpg

[Letöltés ideje: 2023.10. 10.]

31. Kép. *Feladatlap előlnézete (saját fotó)*

Helyszín: Harangláb

Dátum: 2023. 10. 06.

32. Kép. *Feladatlap hátoldala (saját fotó)*

Helyszín: Harangláb

Dátum: 2023. 10. 06.

33. Kép. *Vers*

Letöltés helye: <https://hu.pinterest.com/pin/289778557284580338/>

[Letöltés ideje: 2023.10. 07.]

34. Kép. *Levélkollázs*

Letöltés helye: <https://www.pinterest.com.mx/pin/393361348698937976/>

[Letöltés ideje: 2023.10. 07.]

35. Kép. *Ötletek*

Letöltés helye: <https://wytenteguj.pl/en/autumn-leaf-fairy-autumn-craft-for-kids/>
<https://www.pinterest.com/pin/552676185535169238/>
<https://ru.pinterest.com/pin/1337074884650496/>

[Letöltés ideje: 2023.10. 07.]

A gyakorlati rész mellékletei

1. Óravázlat

Téma: Levélnyomat, avar készítése

Iskola: Haranglábi Gimnázium, Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, Beregszászi Kossuth Lajos Líceum

Osztály: 2.

Tantárgy: Művészet

Óra típusa: Új ismeretet szerző tevékenység, kézimunka

Oktatási cél: megismertetni a gyerekekkel a lenyomat művészeti technikát, új fogalmakkal való megismerkedni, közelebb hozni a gyerekekhez a lenyomata technikát és közelebb vinni őket a művészet szeretetéhez.

Nevelési cél: esztétikai nevelés, önbizalomra való nevelés a dicséretekkel, fegyelmezettségre való nevelés a feladatok végzésekor és közlésekor,

Fejlesztési cél: szókincs fejlesztése új fogalmakkal, kézügyesség fejlesztése, kreativitás fejlesztése, figyelem fejlesztése, kommunikációs készség fejlesztése a kérdésekre való válaszadás során.

Eszközök: piros, zöld és sárga festékek, vatman papír, törölköző, szivacsok, olló, fájlok, tál.

Az óra menete:

I. Szervezés

- Jó napot kívánok!
- Ismerkedés. Bemutatkozás.
- Mindenki elmondja a nevét, életkorát, hogy szereti-e művészet órát, hogy mivel szeret a legjobban foglalkozni az óra folyamán.

II. Motiváció, ráhangolódás

- **Találós kérdések:** Ősz a küldője, szélpostás a hozója. Mi az? *(falevél)*
Amíg él, mindig száll, holta után szaladgál. Mi az? *(falevél)*

Vers: Dénes Tamás: „Őszi avar ...” mellékletben

- Mit hallottunk, mit jegyeztünk meg gyerekek a versből? (Fúj az őszi szél, fonnyadnak a fák ruhái. A levelek rügyként hajtottak ki. Lehullnak a levelek a földre, a fűre. A süni is a levelek közt az avarban bújik meg, stb.)

III. Fő rész

1. Az új anyag átadása

- Kérdések:
 - Milyen évszak van most? (Ősz.) Mi jellemző az ősze? (*levél* - sárgulnak, hullanak, *időjárás* - esős, borús, ködös, *történetek* - szüret, aratás, elköltöznek a madarak stb.)
- Hogy mi az avar, megtudhatjuk a következő videóból: *Vadász Péter, Erdő Ernő bácsi meséi - Mi az az avar?*, 1 perc³⁵
- Na, mit tudtunk meg a videóból? Mi az avar? (Avar – száraz fű. Haraszt- lehullott falevelek.)
- És mi a *lenyomat*? Valaki tudja közületek? (A lenyomat egy festészeti technika, amelyet festék (vízfesték, akvarell, tempera, textil festék) segítségével készítünk, pld. befestett levelek segítségével nyomot hagyhatunk egy adott anyagon.
- Mi az a *komposzt*? (Fel lehet használni az avarat komposztként is. A felaprított gyomok, a konyhai szerves hulladékok, a lehullott levelek rétegezésével készül el a komposzt. A jól kezelt komposzt akár fél év alatt földszerűvé érik össze és tápanyagforrásként is felhasználható a növényeink számára.)

b) Gyakorlati rész

- Gyerekek ma elfogunk készíteni egy őszi avarat. Az őszi színeiből, sárga, narancssárga, piros, halvány zöld, barna színekből fog állni az avarunk. Először elő kell készülnünk a feladathoz. Előveszek festéket, A1-es szabványméretű papírt, törölközőt, szivacsokat, olló, fájlok, egy tál vizet, törölkendő. Mindenki a cipőjével bele fog lépni a festékbe. Majd miután egyesével belemártottuk a lábunkat átsétálunk a lapon. Az alkotófolyamatnál fontos, hogy megvárjátok az előttek levőt. A földre helyezett lapon egyesével végig sétál minden tanuló. Így készítjük el az őszi avarat. Közben őszi zenéket, dalokat hallgatunk.

IV. Összegzés

- Nézzük meg, mit alkottunk. Szereintetek hasonlít egy erdei avarhoz?
- Ki kinek a lábnyomát ismeri fel?
- Milyen színeket használtunk? Ezek meleg vagy hideg színek?
- Milyen festészeti technikával ismerkedtünk ma meg? (Lenyomat)
- Mi az a lenyomat?
- Kinek melyik rész tetszett a legjobban az óra folyamán?

- ³⁵ Vadász Péter, Erdő Ernő bácsi meséi – Mi az az avar? https://youtu.be/zph77EDmXBk?si=Z0-f_Xxew3-gpxtc

1. Óravázlat mellékletei

Szemléltetők

Dénes Tamás: Őszi avar ...

Az öreg fákon fázón leng ezernyi levél,
míg csiklándozva zúg köztük a bús őszi szél.
Szomorún koccannak össze a büszke ágak,
zöldelő ruhájuk fonnyad, sárgásbarnára sápad.

Vágyón kapaszkodna még minden levél az ágba,
Mint anyjához a gyermek,
hisz ott jött világra.
De lassan enged a szár a féltő szorításból,
Magányosan,
mégse félve válik el a levél az ágtól.

Aztán szépen lehull a földre,
s mindent lágy takaróként betakar.

Ráfekszik, vigyáz a fűre,
a sok-sok megfáradt zöldre,
Betakarja még a sündisznót is,
a fákról leszédült,
barnára fonnyadt őszi avar.

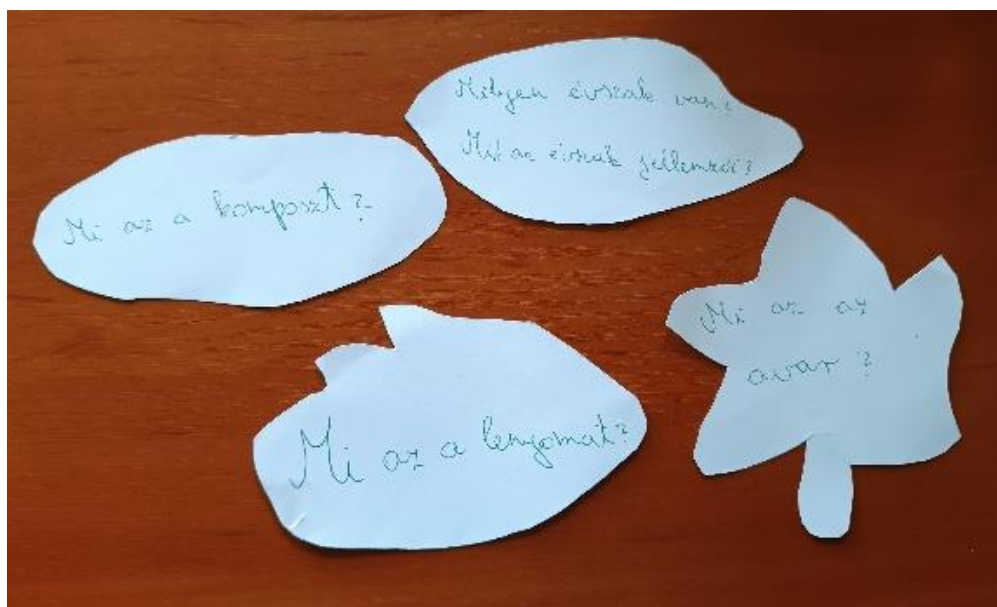
29. Kép. Fénykép az őszi erdőről

30. Kép. Fénykép az őszi avarról

31. Kép. Feladatlap előlnézete

32. Kép. Feladatlap hátoldala (saját fotó)

2. Óravázlat

Téma: Kollázs, ősztündér készítése

Iskola: Haranglábi Gimnázium, Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, Beregszászi Kossuth Lajos Líceum

Osztály: 3. osztály

Tantárgy: Művészet

Óra típusa: új ismeretet átadó

Oktatási cél: megismertetni a gyerekeket új fogalmakkal, átadni az új tananyagot a kollázsról, megismertetni a színek fajtáit, közelebb hozni a gyerekekhez a kollázs technikát és közelebb vinni őket a művészet szeretetéhez.

Nevelési cél: esztétikai nevelés, önbizalomra való nevelés a dicséretekkel, fegyelmezettségre való nevelés a feladatok végzésekor és közlésekor.

Fejlesztési cél: kreativitás, kez ügyesség, figyelem fejlesztése, kommunikációs készség fejlesztése a kérdésekre való válaszadás során.

Eszközök: szemléltető, falevelek, ragasztó, olló, papír, ceruza.

Az óra menete:

I. Szervezés

- Köszöntés. Jó napot kívánok!
- Ismerkedés. Bemutakozás.

I. Motiváció, ráhangolódás

Találós kérdések: Véka eső, köből sár, aranyeső hulldogál. Mi az? *(falevél)*
Ide hajlunk, oda hajlunk, mindenkitől elbúcsúzunk,
ha maradunk is, meghalunk, leesünk és elpusztulunk
– mondogatjuk könnyben ázva. *(falevelek ősszel)*

II. Fő rész

a) Új anyag átadása

- Ki szereti gyerekek az őszt? Te miért szereted? Milyen színűek a falevélnek ősszel? *(színesek)*
- A színeket is külön csoportokba osztjuk: hideg és meleg színekre. A fekete és a fehér nem kelt semmilyen hőérzetet, ezért ezeket semleges, azaz akromatikus színeknek nevezzük. Ennek megfelelően, ha a színek megfigyeled, akkor azt láthatod, hogy a kékes-

lilas-zöldes színek adják a hideg színcsoportot, a sárgás-narancsos-pirosas színek pedig a meleg színeket.

-Ősszel gyerekek milyen színeket láthatunk a legtöbbet? (meleg színeket)

-Vajon mitől változik meg a falevelek színe? (Ősszel a napfényes órák hosszának változása, és a hőmérséklet változása miatt az egész addig termelt energia és táplálék elraktározódik a fában, és mivel már nem működik a “gyár”, a klorofill lebomlik, a zöld szín eltűnik, és a sárga-narancssárga szín láthatóvá válik.)

-Mindegyik falevélnek megváltozik a színe? (Kivétel ezek alól örökzöldek, mivel azok tűlevelekkel rendelkeznek, illetve az azokat borító védőréteg révén kevesebb vizet párologtatnak el, így zöldek maradnak, és képesek egész télen megőrizni tartalékaikat. A fenyőfélék is hullajtják a levelüket, csak nem az összeset egyszerre.

- Ti szerettek-e rácsodálkozni a varázslatos természetre? Mitől varázslatos? Hallgassatok meg egy verset: Hétvári András: „*Október*” (vers felolvasása)

-Gyerekek kiről hallottunk a versben, ki lépegetett? (Az őszi tündére) Lehet vannak kis tündérek, akik azzal foglalatostkodnak, hogy minél színesebbé varázsolják ősszel a fákat. Vajon hogy nézhetnek ki ezek a tündérek? Képzeljétek el egyet. Ha ez egy ősztündér hogyan nézhet ki? Mi van rajta? Milyen a ruhája? Milyen a cipője? Mivel vagy hogyan színezi a fák leveleit?

b) Gyakorlati rész

-Egy új művészeti technikával ismerkedünk ma meg a kollázssal, amely segítségével elkészítjük az őszi tündért. Mutatok nektek néhány példát a kollázsra, hogyan nézhet ki! (együtt megfogalmazzuk, hogy mit látunk, hogyan készülhetett az adott alkotás.)

-Figyeljük meg, hogy miből áll a kép? Hogyan van elkészítve? (válasz: kis levéldarabokból állnak, ragasztással van rögzítve az elemek a képen, ezt nevezzük kollázsnak. A kollázs nem más, mint különböző anyag darabjaiból, kivágásaiból összeillesztett, ragasztott kép.

-Gyerekek ki látott már kollázst? Ismerős nektek? (Mi is szoktunk készíteni például, amikor a barátainkkal közös képeket összeszerkesztünk.) Ma különböző formájú és színű falevelekkel fogunk dolgozni. Ebből elkészítjük el ma a saját kollázsunkat.

Terv készítése:

Először a gyerekekkel megtervezzük a saját tündérünket. Segítünk a gyerekeknek a tervezésben, megrajzoljuk az ötletünket. Lehetnek tündérek szárnyakkal, virágkoszorúval a fejükön, stb.

Alkotói munka: Levelek felragasztása (kiválasztjuk a faleveleket és felragasztjuk a lapra) A gyerekek önállóan dolgoznak. Körbe járok, ha valaki elakad, segítek.

-Gyerekek adjatok nevet a saját ősztündéreknek!

III. Összegzés

-Mindenki bemutatja az ősz-tündérét.

-Milyen formájú faleveleket használtunk?

-Mi az a kollázs?

-Kinek, melyik alkotás tetszik? Miért?

2. Óravázlat mellékletei

33. Kép. Vers

34. Kép. Levélkollázs

35. Kép. Ötletek

3. Óravázlat

Téma: Európa erdeinek őshonos fái. Makett készítés.

Iskola: Haranglábi Gimnázium, Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, Beregszászi Kossuth Lajos Líceum

Osztály: 4. osztály

Óra típusa: új ismeretet átadó, integrált (Felfedeztem a világot)

Oktatási cél: megismertetni a tanulókat Európa erdeinek néhány őshonos faiával, természet szépségének és sokféleségének megfigyelése,

Fejlesztési cél: kreativitás, kez ügyesség, figyelem fejlesztése

Nevelési cél: a csoportban való munkára nevelés, a másik véleményének meghallgatására való odafigyelés, egymásra való odafigyelés ösztönzése.

Eszközök és anyagok: falevelek, kisebb ágak, moha, karton papír, színes papír, olló, ragasztó, színes ceruzák.

Az óra menete:

I. Szervezés

- Jó napot kívánok!
- Ismerkedés. Bemutakozás.

II. Motiváció, ráhangolódás

- **Találós kérdés:** Árnyas ösvényeit nagyon sokan kedvelik,
A mesékben néha kereknek is nevezik! Mi az? (erdő)

III. Fő rész

a) Áttérés az új anyagra

- Mi az az erdő? Videó: Vadász Péter: *Erdő Ernő bácsi meséi- Mi az az erdő?*, 1 perc³⁶
- Mit tudtunk meg az erdőről, hogy néz ki, mik élnek benne? (Az erdő olyan természetes vagy telepített élőhely, amelynek jellegét a sűrűn álló fák határozzák meg.)
- Mit adnak nekünk és az állatoknak a fák? (Oxigént, árnyékot, élelmet, lakóhelyet egyes állatoknak, alapanyagot)
- Mit adhatunk mi nekik? (pld.: védjük a fákat, vigyázunk rájuk, nem szennyezzük a környezetet)

³⁶Vadász Péter: Erdő Ernő bácsi meséi- Mi az az erdő? <https://youtu.be/qieaVaYejk8?feature=shared>

- Milyen részei vannak a fának? (lombkoronája, törzse, gyökerei).
- Az erdőben a legmagasabb szinten, a lomb szinten fészkelnek a különböző madarak, a törzs részénél pedig a mókások helyezkednek el. A középső szinten, a cserjeszinten, ahol a cserjék, bokrok találhatóak a nagyobb állatok, a szarvas, vaddisznó, róka van. A gyepszínen különböző rácsálók, rovarok, kételtűek, puhatestűek stb. élnek. Azután következik a moha-és zuzmósínt, majd a gyökérsínt.
- Ki tud gyerekek felsorolni erdei állatokat? (mókás, csiga, béka, hangya, pók...) Hol helyezkednek el ezek az állatok?
- Hogyan kell az erdőben viselkedni? Hallgassunk meg róla egy rövid videót: Vadász Péter: Erdő Ernő bácsi meséi- Hogyan kell az erdőben viselkedni?, 1 perc.³⁷
- Miről ismerünk fel egy fát? (A törzséről, a leveleiről, a terméséről)
- Európa őshonos erdeinek növényvilága változatos, és számos fafaj megtalálható itt. Néhány őshonos európai fafajt vizsgáljunk meg: (Kiosztok pár kártyát, amiről a diákok felolvassák egy-egy fa adatait, majd megmutatja a fa képét)
- Ezenkívül számos további fafaj is megtalálható Európa erdeiben. Számos őshonos növény- és állatfajnak ad otthont az erdő. Az erdők védelme és fenntartható kezelése kulcsfontosságú az európai egészséges ökoszisztéma megőrzésében. A falevelek gyerekek különbözőek akár csak mi, más -más méretűek, alkatúak és színűek.

b). Gyakorlati rész

- Gyerekek, ma megismerkedtünk Európa erdeinek őshonos fafajaival, elfogjuk készíteni, ezeknek a fának a makettjét. Mi a makett? A makett, egy adott tárgy kicsinyített mása. Mi most egy erdő kicsinyített mását fogjuk elkészíteni. 4-es csoportokban fogunk dolgozni, minden csoport 3féle fát kell elkészítsen. (csoportbontás kiszámoló segítségével, a csoporton belül megbeszéljük melyik fát, készítik el.)

Az erdő makettjének elkészítési folyamata:

Tervezés: mi legyen az erdőben? (folyó, domb, odú, állatok, stb.) Milyen fákat, bokrokat helyezünk el az erdőben?

Feladatok leosztás: Ki készítse el a talajt? Kik foglák elkészíteni a fák törzsét, lombzatát

– Figyeljete oda egy-egy fa sajátosságaira, formájára. A leveleket nem kell kivágni, azt elég itt ott filccel feltüntetni a lombkorona formáján.

Útmutatás:

- **Törzs:** kartonból megfelelő hengert készítünk
- **Lombkorona:** Zöld kartonra rajzoljuk fel a kiválasztott fa lombkoronaformáját és vágjuk ki. Filctollal itt- ott rajzoljuk rá a megfelelő falevél mintát, de aki akarja, az zöld vagy bármilyen őszi színből ki vághatja és ráragaszthatja a leveleket az alapra.

³⁷ Vadász Péter: Erdő Ernő bácsi meséi- Hogyan kell az erdőben viselkedni?
<https://youtu.be/DFKjNsFfapI?feature=shared>

- **Dekorálás:** Színes ceruzával, filctollal, festékkel, színes papírral díszítjük a fa sajátosságainak megfelelően a fáinkat.
- **Az alap elkészítése:** Karton doboz lapjára dolgozunk. Alkalmazhatunk mohát vagy papír darabkákat szórhatunk a beragasztózott alapra, imitálva a gypszönyeget. Készíthetünk még folyót (papír zsebkendő technikával)
- **Befejező szakasz:** az elkészített maketteket elhelyezzük a saját alapunkon kétoldali ragasztóval, vagy odatűzzük.

III. Összegzés

A gyerekek munkájának kiértékelése: kiállítjuk a kész erdőket. Majd összetéve egy nagy erdőt képezünk belőle.

- Felismerhetőek-e a fák?
- Kinek melyik erdő tetszik a legjobban?

Kvíz játék.

- Melyik fa jellemzője a következő?
- Magasra nő, karéjos a levele, tinóru nő alatta, makk a termése? (*Tölgyfa*)
- Kérges ezüst szürke vagy fehér, közepesre nő, levelei kerekdedek és fogazottak. (*Nyírfa*)
- Örökké zöldek, levelei tűhegyes, könnyű fa, termése a toboz, gyanta a nedve és galambgombák nő alatta. (*Fenyőfa*)
- Kemény, erős fa, nem él alatta ehető gomba, ovális levele van, közepes méretű. (*Bükk*)
- Fájából hajókat is készítettek, összetett levelei vannak, könnyű és rugalmas fa. (*Kőrisfa*)
- Közepes méretű, levelei apró fogazottak, kosárfonáshoz is használták a kérgét, alatta édestinóru, galambgombák és csigagomba található. (*Gyertyánfa*)
- Ki melyik fáról tudott meg újdonságot? Mi volt az?

3. Óravázlat melléklete

- **Tölgyfa:** A tölgyfa az egyik leggyakoribb és legismertebb fafaj Európában. Számos tölgyfaj él a kontinensen, és a tölgyek hosszú élettartamúak és nagyon ellenállóak. Termése a makk. Magasra nő, széles koronát nevelő lombhullató fa. Levelei ősszel sárgára vagy vörösesbarnára színeződnek. Kérge repedezett. Fája értékes keményfa, jól megmunkálható, de csak gőzölés után hámozható, faragható. Tartós ipari fa, amiből egyaránt készítenek bútorokat, hordókat, parkettát, használják épület-, talp- és bányafának. A tölgyfa alatt érdestinóru a tinórugomba nő. A levelét a káposzta savanyításánál szokták használni, valamint találkozhatunk vele a kártyalapokon is.

1. ábra. Tölgyfa

- **Lucfenyő:** A lucfenyő vagy közönséges fenyő az európai erdők jellegzetes fenyőfája. A tűlevelű fa nagyon elterjedt Skandináviától keletre, valamint közép- és délkelet-Európában. Termése a toboz. Nagyon lassan nő. Kisebb felületű tűleveleik, illetve az azokat borító védőréteg révén kevesebb vizet párologtatnak el, így zöldek maradnak, és képesek egész télen megőrizni tartalékaikat. A fenyőfélék is hullajtják a levelüket, csak nem az összeset egyszerre. A fenyőfa könnyen alakítható és díszítésre is alkalmas. Tüzelőnek és papír alapanyagnak is alkalmas. Gerendaként, oszlopként is felhasználják. A fenyőfa könnyű, de erős, ami kiváló választássá teszi az építőiparban. A fenyőgyantát hagyományosan használták sebkezelésre és fertőtlenítésre. Különböző fájdalomcsillapítók, köhögéscsillapítók és egyéb gyógyszerek összetevőjeként is alkalmazzák. Az illóolajok, amelyeket a fenyőgyantából nyernek, hasznosak lehetnek szappanok, parfümök és egyéb szépségápolási termékek előállításához. A fenyők alatt galambgombák nőnek. Közkedvelt díszítő alapanyag: az emberek a fenyőágakból adventi koszorút és különböző dísz tárgyak készítenek: asztali dísz, kopogtatót, stb. .

2. ábra. Lucfenyő

- **Bükkfa:** A bükkfa az európai erdők egyik jellemző lombos fája. A bükkfa levelei ősszel gyönyörűen megváltoznak és vörösre vagy sárgára színeződnek. A bükkfák általában közepes méretűek, sima és ezüstös szürkés kérge van. Leveleik oválisak, hullámosak. Gyakran használják bútorok, padlók és más belsőépítészeti elemek készítésére. A fa jellemzően kemény, erős, viszonylag nehezen megmunkálható és szép erezetű.

3. ábra. Bükkfa

-Nyírfa: A nyírfa Európa északi részén és az Alpokban található erdők egyik meghatározó része. A nyírfa széles területeken megtalálható, és jellegzetes ezüstszürke kéreggel rendelkezik. Általában közepes méretű, sima, fehér vagy ezüstszürke színű kérgű, amely idővel sötétedik. Levelei kerekdedek, fogazottak. Használják bútorok, parketták, és különböző kézműves termékek előállításához. Illetve kosárfonáshoz is felhasználják a vesszőjét. A nyírfa alatt édes tinóru nő.

4. ábra. Nyírfa

- **Gyertyánfa:** A gyertyánfa egy másik lombos fafaj, amely gyakori Európában. s Gyönyörű őszi színeződésű levelekkel rendelkezik. Közepes méretű, kicsit megfagyott, világos szürke vagy szürkés barna kérgű, ami idővel repedezetté válik. Levelei általában apró fogazattal rendelkeznek. Használják bútorok, parketták, hangszerkészítés és faépítészet területén. Illetve kosárfonáshoz is felhasználják a kérgét. A gyertyánfa alatt megtalálható a sötét érdestinóru, a gyertyán-csigagomba, a gyertyán-galambgomba.

6. ábra Gyertyánfa

-Kőrisfa: A kőrisfa széles körben megtalálható az európai erdőkben. A kőrisfa fájából hajók és bútorok készítése is elterjedt volt. Közepes méretűek, sima, szürkés vagy szürkésbarna kérgűek, amelyek idővel repedeznek. A levelek összetettek és szemben állnak egymással a vesszőn. Hagyományosan bútorok, parketták, hangszerkészítés és faépítészet területén használják. Könnyű, rugalmas és erős faanyag. Hagyományosan használták különböző faipari célokra, például tüzelőanyagként és egyedi, kézműves tárgyak,

7. ábra Kőrisfa

például
edények

készítéséhez. A kőrisszagú csigagomba nő ez a fa alatt.

Ábrák jegyzéke

1.ábra: Tölgyfa

Letöltés helye: <https://www.gyorplusz.hu/gyor/150-eves-fak-es-magyar-futrunkak/>

[Letöltés ideje: 2024. május 11.]

2.ábra: Lucfenyő

Letöltés helye: <https://profifaiskola.com/picea-abies-kozonseges-lucfenyo-fl60>

[Letöltés ideje: 2024. május 11.]

3.ábra: Bükkfa

Letöltés helye: <https://profifaiskola.com/fagus-sylvatica-europai-bukk-vagy-kozonseges-bukk>

[Letöltés ideje: 2024. május 11.]

4.ábra: Nyírfa

Letöltés helye: <https://tajkertesz.com/termek/betula-pendula-kozonseges-nyirfa/>

[Letöltés ideje: 2024. május 11.]

5.ábra: Gyertyánfa

Letöltés helye: <https://profifaiskola.com/carpinus-betulus-kozonseges-gyertyan>

[Letöltés ideje: 2024. május 11.]

6. ábra: Kőrisfa

Letöltés helye: <https://faipar.hu/hirek/alapanyag/9230/a-koris>

[Letöltés ideje: 2024. május 11.]

Videók jegyzéke

Vadász Péter, Erdő Ernő bácsi meséi – Mi az az avar?

https://youtu.be/zph77EDmXBk?si=Z0-f_Xxew3-gpxtc

Vadász Péter: Erdő Ernő bácsi meséi- Mi az az erdő?

<https://youtu.be/qieaVaYejk8?feature=shared>

Vadász Péter: Erdő Ernő bácsi meséi- Hogyan kell az erdőben viselkedni?

<https://youtu.be/DFKjNsFfapI?feature=shared>

Beleegyező nyilatkozat

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок

Varro Dorina

Науковий керівник / Експерт

Автор Ілдіко Гребі

підрозділ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

5.39%

5.39%

КП 1

1.10%

1.10%

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

8631

Кількість слів

64567

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	0
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	Б	0
Парафрази (SmartMarks)	a	10

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://www.debreceniertekar.hu/debreceni-ertekek/jelkepek-es-motivumok	71 0.82 %
2	https://www.magyarbordiszm.hu/hu/magyar-tarsoly-hagyomany	59 0.68 %
3	https://www.magyarbordiszm.hu/hu/magyar-tarsoly-hagyomany	50 0.58 %
4	https://www.magyarbordiszm.hu/hu/magyar-tarsoly-hagyomany	29 0.34 %
5	https://www.magyarbordiszm.hu/hu/magyar-tarsoly-hagyomany	28 0.32 %

6	https://www.magyarbordiszm.hu/hu/magyar-tarsoly-hagyomany	27 0.31 %
7	https://vmek.oszk.hu/01300/01315/html/elemzes.htm	26 0.30 %
8	https://www.debrecentertektar.hu/debrecenti-ertekek/jelkepek-es-motivumok	23 0.27 %
9	https://vmek.oszk.hu/01300/01315/html/elemzes.htm	21 0.24 %
10	https://www.debrecentertektar.hu/debrecenti-ertekek/jelkepek-es-motivumok	19 0.22 %

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з програми обміну базами даних (0.13 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Емоційний інтелект.pdf 4/5/2022 Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University course papers (Vinnytsya State Pedagogical University named after Myhaylo Kotsyubynskyi course work)	11 (1) 0.13 %

з Інтернету (5.26 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://www.magyarbordiszm.hu/hu/magyar-tarsoly-hagyomany	193 (5) 2.24 %
2	https://www.debrecentertektar.hu/debrecenti-ertekek/jelkepek-es-motivumok	157 (6) 1.82 %
3	https://vmek.oszk.hu/01300/01315/html/elemzes.htm	89 (6) 1.03 %
4	https://www.talaloskerdesunk.hu/index.php?pg1=gyerekeknek	15 (1) 0.17 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------